

TAUTINIŲ BENDRIJŲ INFORMACINIS BIULETENIS

2003 m. Nr.3-4 (11)

Leidžia Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas
prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės
ir Tautinių bendrijų namai

Tautinių mažumų ir išeivijos departamento
prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

Generalinio direktoriaus
Antano Petrausko

SVEIKINIMAS

Tautinių bendrijų tarybai
Visoms Lietuvos tautinėms bendrijoms

Brangūs bendrapiliečiai, tėvynainiai!

Verčiame paskutinius šių metų kalendoriaus lapelius. Greit į istoriją palydėsime 2003-uosius. Primta, kad prie metų kaitos slenksčio susimąstome, prisimename, kurie buvo besibaigiantys metai mums, mūsų šeimoms, aplinkiniams, šaliai, su viltimis ir lūkesčiais žvelgiame į ateitį.

Turime kuo pasidžiaugti mes, Lietuvos Respublikos piliečiai. Mūsų valstybė tampa Europos Sąjungos, NATO nare. Siekiant šio tikslo pilietinę brandą, aktyvią poziciją parodė tautinės mažumos ir jų organizacijos. Jos rengė įvairias akcijas, ragino savo tautiečius aktyviai dalyvauti referendume dėl Lietuvos narystės Europos Sąjungoje.

Įdomūs ir turiningi 2003-ieji metai buvo tautinėms bendrijoms. Sunku būtų išvardinti jų suruoštus renginius savo tautiečiams, visiems besidomintiems Lietuvos tautų kultūra, istorija. Tautinių bendrijų meno festivalius, koncertus stebėjo tūkstančiai žmonių, šimtai tūkstančių juos matė per

televiziją, girdėjo per radiją. Tautinių mažumų meno kolektyvai dalyvavo tarptautinėse meno šventėse, koncertavo užsienio šalyse, garsindami Lietuvos vardą, padėdami kurti teigiamą Lietuvos įvaizdį pasaulyje.

Į tautinių bendrijų veiklą įsijungia daugiau jaunimo. Daugėja tautinių bendrijų sekmadieninių mokyklų, kuriose vaikai mokomi gimtosios kalbos, etnokultūros. Neseniai įvykęs šių mokyklų festivalis parodė, kad jaunoji karta auklėjama pilietiškumo dvasia, supažindinama su savo istorinėmis šaknimis, tradicijomis, papročiais.

Tokia yra mūsų valstybės politika tautinių mažumų atžvilgiu. Ji yra nuosekli, atitinka tarptautinius reikalavimus ir tokia išliks ateityje.

Brangūs tėvynainiai!

Nuoširdžiai sveikinu Jus Šv. Kalėdų ir Naujųjų 2004-ųjų metų proga.

Tegul šis nuostabus laikas atneša į Jūsų namus ir širdis daug šilumos, gėrio, artimųjų meilę, ramybę, tikėjimo džiaugsmą ir gražesnės ateities viltis.

Antanas PETRAUSKAS

Lietuva lanksčiai sprendžia tautinių mažumų klausimus

Šių metų lapkričio 23-26 dienomis Lietuvoje oficialiu vizitu viešėjo Europos Tarybos Žmogaus teisių komisaras Alvaro Gil-Robles'as. Savo vizito į Lietuvą galutiniam raporte jis pažymėjo, kad per pastaruosius 10 metų Lietuvos valdžios institucijos padarė didelę pažangą žmogaus teisių apsaugos srityje. Pasak jo, šiandieninėje Lietuvos visuomenėje yra gerbiamos žmogaus teisės ir laisvės.

Komisaras Alvaro Gil-Robles'as pažymėjo, kad Lietuva pasirinko atvirą ir lankstų būdą, sprendžiant tautinių mažumų klausimus. Lietuvos Respublikos Konstitucija garantuoja piliečiams, priklausantiems etninėms bendruomenėms, teisę puoselėti savo kalbą, kultūrą ir tradicijas. Kaip svarbų pasiekimą A.Gil-Robles'as paminėjo tai, kad Lietuvos tautinės mažumos pakankamai gerai integravosi į šalies visuomenę.

Lietuvos Respublikos Konstitucija nustato, kad tautinėms mažumoms priklausantys Lietuvos Respublikos piliečiai naudojami tokiais pat teisėmis ir turi tas pačias pareigas kaip ir lietuviai. Naujas Tautinių mažumų įstatymo projektas labiau pabrėžia individo nei bendruomenės sąvoką bei pripažįsta etninę piliečių grupę tautine mažuma nepriklausomai nuo to, kiek ilgai ji gyvena Lietuvoje, kiek seni yra jos istoriniai ryšiai su valstybe ar geografinė teritorija.

Pagal naują Pilietybės įstatymo redakciją, priimtą 1991 metais bei 1997 metų šio įstatymo pataisas, Lietuvos Respublikos pilietybė įgyjama, jei asmuo pastaruosius 10 metų nuolat gyvena Lietuvos Respublikos teritorijoje, turi legalų pragyvenimo šaltinį bei yra išlaikęs valstybinės lietuvių kalbos ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos pagrindų egzaminus. Remiantis ECRI (*Europos Komisija prieš rasizmą ir netoleranciją*) duomenimis, apie keletas šimtų romų tautybės asmenų iki šiol neturi Lietuvos Respublikos pilietybės, kadangi 1989-1991 metais

jie nepateikė prašymų gauti Lietuvos Respublikos pilietybę. Šiems asmenims yra suteiktas nuolatinio gyventojų statusas šalyje. Valdžios atstovai padeda romams, renkant reikiamus dokumentus, patvirtinančius, kad romų tautybės šeimos nariai gyvena Lietuvoje iki 1940 metų birželio mėn. 15 d. (pagal Lietuvos Respublikos Pilietybės įstatymą, Lietuvos Respublikos pilietybė išimties tvarka yra suteikiama asmenims, kurių šeimos nariai gyvena Lietuvos teritorijoje iki 1940 metų birželio mėn 15 d.).

Neišspręstas dvigubos pilietybės klausimas Lietuvoje sudaro prielaidą diskriminacijai susidaryti. Pilietybės įstatymo 18 straipsnio 2 dalies 2 punktą nusako, kad Lietuvos Respublikos pilietybė netenkama, jei asmuo įgyja kitos valstybės pilietybę. Nuostatos negalioja lietuvių kilmės asmenims. Šis straipsnis sukėlė nemažą tautinių mažumų atstovų diskusiją bei nepasitenkinimą. Pasak jų, šios nuostatos yra diskriminuojančios, nes išskiria dvi Lietuvos piliečių grupes, kurioms priklausomai nuo tautinės kilmės taikomi skirtingi kriterijai įgyjant Lietuvos Respublikos pilietybę. Artimiausiu metu Konstitucinis teismas turi priimti šio klausimo galutinį sprendimą. Manoma, kad dviguba pilietybė gali būti suteikiama tik išimties tvarka.

Komisaras A.G.Roblesas teigiamai įvertino tai, kad 2002 m. sausio 16 d. Švietimo ir mokslo ministerija priėmė naujas *Tautinių mažumų švietimo nuostatas*, kurios užtikrina Lietuvoje gyvenančioms tautinėms mažumoms valstybinėse bendrojo lavinimo mokyklose švietimą gimtąja kalba. Tautinių mažumų mokyklose mokiniai gali mokytis visus dalykus gimtąja kalba, o lietuvių – kaip atskirą dalyką. Komisaras pastebėjo, kad Lietuvos žmonės ir valdžios atstovai laisvai bei mielai bendrauja užsienio kalbomis, ypač rusų kalba.

Kalbėdamas apie romų etninę mažumą Lietuvoje, A.Gil-Robles'as kon-

statavo, kad puikiai įrengtame Romų visuomenės centre romų bendruomenės nariams teikiamos socialinės, švietimo ir kultūrinės paslaugos. Jis pasidžiaugė, kad centre daug dirbama su vaikais. Lietuvos romų problemos panašios kaip ir kitose šalyse. Tai nedarbas, mažas išsilavinimas ir kvalifikacija, būsto problema. Vilniaus Kirtimų gyvenvietėje gyvenimo sąlygos yra sunkios, dauguma gyventojų yra bedarbiai, namuose trūksta būtiniausių buitinių priemonių. Romai skundžiasi, kad jie sunkiai integruojasi į visuomenę, yra diskriminuojami įvairiose gyvenimo situacijose, sprendžiant švietimo, būsto, medicininio aptarnavimo, darbo ir pilietybės klausimus. Vizito metu romai iškėlė klausimą, kad vilkinamas sprendimas dėl žalos atlyginimo Holokausto aukoms nacistinės okupacijos metu (jų manymu, tai galėtų būti apie 500 romų).

Lietuvos Respublikos Vyriausybė, siekdama sudaryti sąlygas, kad asmenys, priklausantys romų etninei mažumai, visaverčiai integruotųsi į Lietuvos visuomenės gyvenimą bei išsaugotų savo tautinį identitetą, patvirtino ir vykdo "Romų integracijos į Lietuvos visuomenę 2000-2004 metų programą". Programą koordinuoja bei vykdo Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas, Švietimo ir mokslo ministerija bei Vilniaus miesto savivaldybė. Pirminis programos etapas skirtas romams, gyvenantiems Vilniaus Kirtimų gyvenvietėje. Programos antusias etapas, kuris prasidės 2005 metais, orientuotas į romų, gyvenančių visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje specifinių problemų sprendimą, kurioms spręsti reikia specialaus dėmesio bei lėšų.

Vertimas iš anglų k.

Birutė KAZLAUSKIENĖ,
Tautinių mažumų ir išeivijos
departamento
Etnopolitinių procesų analizės
poskyrio vedėja

Tautinių mažumų sekmadieninių mokyklų situacijos apžvalga

Valstybė pripažįsta ir remia tautinių mažumų pastangas išlaikyti kalbą, religiją, stiprinti savitą etninį tapatumą. Lietuvos Respublikos įstatymai garantuoja šalyje gyvenančioms tautinėms mažumoms turėti valstybines ir valstybės remiamas ikimokyklinės įstaigas, bendrojo lavinimo mokyklas ir pamokas gimtąja kalba, sekmadienines mokyklas ir kitas vaikų neformaliojo švietimo veiklas.

Pastaraisiais metais bendrojo lavinimo mokyklose lietuvių mokomąja kalba ėmė sparčiau gausėti skirtingų tautybių moksleivių. Šios mokyklos ne visada yra pakankamai pasirengusios veikti padidėjusios etninės įvairovės sąlygomis ir atliepti visuomenės edukacinių poreikių įvairovę, realiai įgyvendinti tėvų ir vaikų teisę rinktis ugdymą, atitinkantį jų vertybes, pasaulėžiūrą, religinius įsitikinimus. Dėl to didėja sekmadieninių mokyklų steigimo poreikis. Tokios neformalaus švietimo įstaigos atlieka svarbias funkcijas, tenkinant etninių bendruomenių poreikius, išsaugojant tapatumą, ugdamas vaikų ir jaunimo saviraiškos ypatumus bei padedant integruotis į pilietinę visuomenę.

Dabartiniu metu Lietuvoje veikia 37 sekmadieninės mokyklos: 3 armėnų, 2 baltarusių, 1 estų, 1 graikų, 1 karaimų, 2 latvių, 11 lenkų, 1 romų, 1 ru-

munų, 2 rusų, 3 totorių, 4 ukrainiečių, 2 vokiečių ir 3 žydų (žr. diagramą).

Šiose sekmadieninėse mokyklose mokosi apie 900 mokinių. Jie mokosi gimtosios kalbos, savo tautos istorijos, religijos, literatūros, muzikos bei kitų etninės kultūros dalykų. Tokia sekmadieninės mokyklos programa skatina perteikti tautinės kultūros pagrindus bei puoselėti ir saugoti tautinį savitumą.

Tačiau sekmadieninės mokyklos vis dar susiduria su įvairiomis problemomis. Mokyklose trūksta kvalifikuotų mokytojų, jose dirba pedagoginio išsilavinimo neturintys tautinių bendruomenių nariai. Dėl nedidelio mokinių skaičiaus ir mokytojų stokos nėra galimybių mokinius skirstyti į kelias amžiaus grupes. Pasigendama nuoseklios valstybės politikos tautinių mažumų švietimo atžvilgiu: tautinių mažumų sekmadieninės mokyklos dažniausiai veikia neįregistruotos, be mokymo programų, jos nefinansuojamos iš savivaldybių švietimo skyrių, neaprupinamos mokymo priemonėmis ir metodine literatūra, nenumatyta mokytojų kvalifikacijos kėlimo programa.

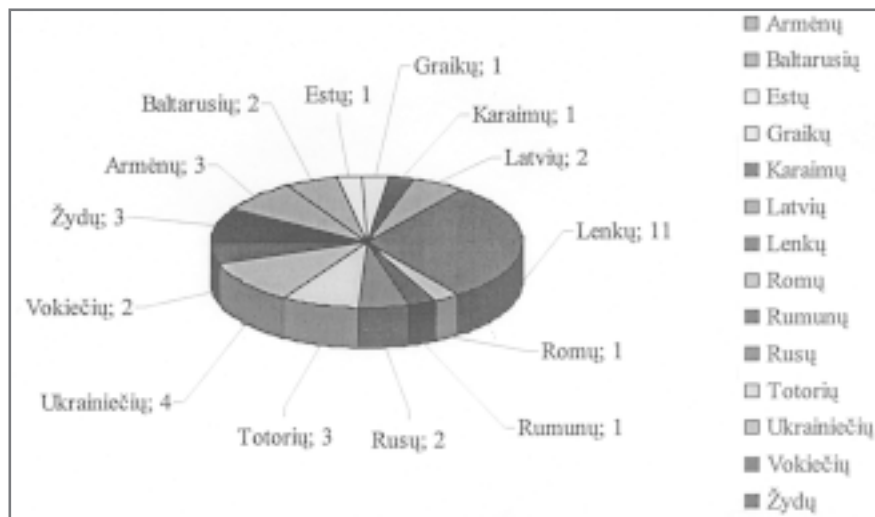
Lietuvos Respublikos Vyriausybė rūpinasi esama sekmadieninių mokyklų padėtimi ir skatina valstybines institucijas imtis efektyvesnių priemonių šioms problemoms spręsti. Švie-

timo ir mokslo ministerijoje parengtose Tautinių mažumų švietimo nuostatose (Žin., 2002, Nr.9-337, patvirtinta 2002-01-16 Švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr.56) pažymima, kad tokių mokyklų plėtra yra labai reikšminga, užtikrinant pagrindinių tautinių mažumų teisių apsaugą ir įgyvendinimą. 2003 m. Tautinių mažumų ir išėivijos departamentas, formuodamas ir įgyvendindamas valstybinę tautinių santykių darnumo politiką, sudarė darbo grupę, kurioje dirbo Švietimo ir mokslo ministerijos, Vilniaus miesto savivaldybės, Tautinių mažumų ir išėivijos departamento specialistai bei tautinių mažumų bendruomenių atstovai (Žin., 2003, Nr.16-696, patvirtinta 2003-02-05 Tautinių mažumų ir išėivijos departamento generalinio direktoriaus įsakymu Nr.8). Ši grupė parengė Tautinių mažumų sekmadieninės mokyklos sampratą, kurioje atsispindi konkretnesni nei iki šiol edukaciniai tikslai, jų įgyvendinimo principai, priemonės ir pastarųjų efektyvumo vertinimo kriterijai.

Šiuo metu Tautinių mažumų sekmadieninių mokyklų kolektyvai, registruotų tautinių bendrijų atstovai, švietimo įstaigų bendruomenės ir visuomenė susipažįsta ir svarsto parengtą sampratą. Jų parengtos rekomendacijos bus reikšmingas indėlis numatomoje sampratos svarstymuose, kurie vyks Tautinių mažumų ir išėivijos departamento bei Švietimo ir mokslo ministerijos kolegijose.

Tautinių mažumų ir išėivijos departamentas siekia sudaryti kuo geresnes sąlygas šioms švietimo įstaigoms dirbti ir skatina naujų sekmadieninių mokyklų steigimąsi, kad visi Lietuvoje gyvenantys tautų atstovai galėtų mokytis gimtosios kalbos ir mokytis gimtąja kalba. Tautinių mažumų ir išėivijos departamentas organizacinę ir finansinę paramą šioms mokykloms laiko vienu iš savo prioritetų.

Aurelija JUNDULIENĖ
Tautinių mažumų
ir išėivijos departamento
vyresnioji specialistė

Tautinių mažumų sekmadieninių mokyklų skaičius pagal tautybę 2003 metais.

Tautinių mažumų sekmadieninės (šeštadieninės) mokyklos samprata

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Šios tautinių mažumų sekmadieninės (šeštadieninės) mokyklos sampratos (toliau – Sampratos) tikslas – apibrėžti tautinių mažumų sekmadieninės (šeštadieninės) mokyklos statusą, paskirtį, veiklos pagrindus.

2. Tautinių mažumų politikos kontekste Lietuva pripažįsta ir remia tautinių mažumų pastangas švietimo būdais išlaikyti kalbą, religiją, stiprinti savitą etninį tapatumą. Mokyklų plėtros svarbą pažymi Lietuvos Respublikos tautinių mažumų įstatymas (Žin., 1989, Nr. 34-485), Švietimo įstatymas (Žin., 1991, Nr.23-593; 2003, Nr. 63-2853), Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencija (Žin., 2000, Nr. 20-497), Tautinių mažumų švietimo nuostatos (Žin., 2002, Nr. 9-337, patvirtinta 2002-01-16 Švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. 56) ir kiti teisės aktai.

3. Pastaraisiais metais mokyklose lietuvių mokomąją kalbą ėmė sparčiai gausėti nelietuvių tautybės moksleivių, tačiau bendrojo lavinimo mokykla nėra pakankamai pasirengusi veikti padidėjusios etninės įvairovės sąlygomis ir tenkinti specifinius ugdymosi poreikius, pvz., sudaryti sąlygas tiems moksleiviams mokytis gimtosios kalbos.

4. Dabartiniu metu veikia armėnų, baltarusių, graikų, karaimų, latvių, lenkų, romų, rusų, totorių, ukrainiečių, vokiečių ir žydų sekmadieninės (šeštadieninės) mokyklos. Jose mokiniai mokosi gimtosios kalbos, savo tautos istorijos, religijos bei etninės kultūros dalykų. Daugelis negausių tautinių mažumų bendruomenių būtent sekmadieninės mokyklos veikloje mato galimybę išsaugoti ir puoselėti tautinį identitetą. Skaitlingesnės bendruomenės – lenkai, rusai – taip pat suinteresuotos tokių mokyklų steigimu, nes bendrojo lavinimo mokykla (rusų ar

lenkų mokomąją kalbą) ne visada pajėgia atliepti bendruomenės edukacinių poreikių įvairovę, realiai įgyvendinti tėvų ir vaikų teisę rinktis ugdymą, atitinkantį jų vertybes, pasaulėžiūrą, religinius įsitikinimus.

II. MOKYKLOS PASKIRTIS

5. Tautinių mažumų sekmadieninė (šeštadieninė) mokykla (toliau – Mokykla) – tai neformaliojo vaikų švietimo įstaiga, skirta palaikyti tautinės mažumos etnolingvistinį gyvybingumą, tenkinant tautinių mažumų vaikų ir jaunimo specifinius edukacinius – gimtosios kalbos mokymosi, tradicijų ir kultūros pažinimo, tautinio tapatumo išsaugojimo ir stiprinimo bei etnokultūrinės raiškos ir socializacijos poreikius.

6. Savitą Mokyklos paskirtį lemia specifiniai mokinių ir jų tėvų (globėjų, rūpintojų), tautinės mažumos bendruomenės poreikiai:

6.1. palaikyti darnų ir solidarų bendruomenės gyvenimą;

6.2. mokytis gimtosios kalbos ir bendrauti gimtąja kalba;

6.3. geriau suprasti ir išsaugoti kultūros paveldą;

6.4. laiduoti asmens tautinį tapatumą, formuojant vertybines nuostatas, tautinę ir kultūrinę savimonę;

6.5. sudaryti sąlygas mokiniui puoselėti tautos kultūrą, tradicijas, religiją;

6.6. skatinti mokinio individualybės sklaidą ir kūrybinę raišką.

7. Konkrečios mokyklos paskirtis, ugdymo tikslai ir uždaviniai nurodoma jos įstatuose (nuostatuose).

III. MOKYKLOS VEIKLOS NUOSTATOS

8. Mokykla, apibrėždama savo paskirtį, tikslus ir uždavinius bei įteisindama savo veiklą, vadovaujasi šiomis nuostatomis:

8.1. Mokyklos tikslai negali prieštarauti Lietuvos Respublikos teisės aktuose nurodytiems humaniškumo bei demokratiškumo principams.

8.2. Mokykloje mokiniai ugdomi tolerancijos ir pakantumo kitai pasaulėžiūrai, kultūrai, religijai dvasia.

8.3. Mokykloje taikomi ugdymo metodai neturi žeišti mokinio orumo, prieštarauti Vaiko teisių konvencijoje (Žin., 1995, Nr. 60-1501), Lietuvos teisės aktuose įtvirtintoms vaikų teisėms.

8.4. Mokykla skatina pilietinės visuomenės integraciją, kuria atvirą visuomenei kultūros židinį.

IV. MOKYKLOS STEIGIMAS IR PRIĖMIMAS Į JĄ

9. Mokyklą gali steigti Lietuvos bei užsienio šalių fiziniai ir juridiniai asmenys ar asmenų grupės: tėvai, tautinės bendrijos, tradicinių religijų bendruomenės, valstybės, savivaldybių įstaigos ar institucijos bei organizacijos Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka. Mokyklos steigėjais gali būti keli fiziniai ir juridiniai asmenys, sudarę mokyklos steigimo sandorį.

10. Mokiniai į Mokyklą priimami savo pačių ir (ar) tėvų (globėjų, rūpintojų) apsisprendimu, pateikus prašymą raštu ar sudarius sutartį.

11. Priimant į mokyklą negali būti taikomi apribojimai, susiję su tautybe, lytimi, rase, išpažįstama religija, socialine, šeimos padėtimi, gyvenamąja vieta, sveikatos būkle ir kt.

12. Savo ir (ar) tėvų (globėjų, rūpintojų) valia mokinys gali bet kuriuo metu išėiti iš Mokyklos.

V. UGDYMO TURINYS IR PROCESAS

13. Mokykla dirba pagal savo pačios parengtas arba pritaikytas Lietu-

vos aplinkai bei bendruomenės poreikiams užsienio šalių programos ir kompišias priemones.

14. Programos ir ugdymo planai koreguojami, atnaujinami, keičiami Mokyklos ir tėvų bendruomenės sutarimu.

15. Mokykla pati nusistato darbo dienos organizavimo schemą, atsižvelgdama į valstybines higienos normas.

16. Mokykla laisvai renka ugdymo metodus ir strategijas bei mokinių pasiekimų vertinimo formas, kuria savitą ugdymo aplinką.

17. Mokyklos veiklos kokybės valdymo metodai apibrėžiami Mokyklos įstatuose (nuostatuose).

VI. MOKYKLOS PEDAGOGAI

18. Mokyklose mokytoju gali dirbti pedagogas arba asmuo, įgijęs aukštąjį ar aukštesnįjį išsilavinimą, bet neturintis pedagogo kvalifikacijos, bei asmuo, baigęs profesinę mokyklą, turintis 3 metų atitinkamos srities darbo praktiką ir pedagogo kvalifikaciją.

19. Užsienio šalies pilietis ar asmuo be pilietybės gali dirbti Lietuvos Respublikos teisės aktų bei tarptautinių sutarčių nustatyta tvarka.

20. Mokytojui suteikiama teisė tobulinti savo kvalifikaciją kvalifikacijos tobulinimo renginiuose, atestuotis švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka.

22. Mokyklos ugdymo programas gali vykdyti laisvasis mokytojas. Toks mokytojas privalo turėti Vyriausybės arba jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka išduotą patentą ir licenciją. Ugdymas organizuojamas pagal sutartyje su mokiniu (mokiniais) sutartas sąlygas.

VII. MOKYKLOS VALDYMAS

23. Mokyklos veiklą reglamentuoja įstatai (nuostatai), mokyklos steigimo sandoris.

24. Konkrečios mokyklos įstatus (nuostatus) tvirtina steigėjas.

25. Mokykla gali veikti kaip juridinį statusą turinti valstybės, savival-

dybės, nevalstybinė įstaiga, kaip kitos įstaigos padalinys arba kaip bendra kelių steigėjų įstaiga.

26. Mokyklai, turinčiai biudžetinės įstaigos statusą, vadovauja direktorius. Direktorių skiria steigėjas Švietimo įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

27. Mokyklos – viešosios įstaigos – valdymo organai yra visuotinis susirinkimas ir administracija. Aukščiausias valdymo organas yra visuotinis susirinkimas, kuris skiria ir atleidžia iš pareigų administracijos vadovą. Jei viešosios įstaigos steigėjas yra vienas asmuo, tai jo raštiški sprendimai prilygsta viešosios įstaigos visuotinio susirinkimo nutarimams.

28. Direktorius (administracijos vadovas) inicijuoja Mokyklos veiklos programų rengimą, telkia Mokyklos bendruomenę programų įgyvendinimui, rūpinasi palankios ugdymo(si) aplinkos kūrimu, ugdymo rezultatais, mokytojų kvalifikacijos tobulinimu. Vadovo pareiga yra palaikyti ryšius su tautinės mažumos ir vietos bendruomene, kilmės šalimi, rėmėjais, rūpintis intelektualiais, materialiniais ir finansiniais ištekliais.

29. Juridinio statuso neturinti Mokykla vadovaujasi įstaigos įstatais (nuostatais), padalinio nuostatais ir administracijos vadovo (visuotinio susirinkimo) suteiktais įgaliojimais.

30. Mokyklos įstatuose (nuostatuose) numatoma pedagoginės, ūkinės ir finansinės veiklos kontrolės ir atsakomybės tvarka.

VIII. MOKYKLOS FINANSAVIMAS

31. Mokyklos ugdymo programos vykdymą finansuoja steigėjas, mokiniai, jų tėvai (globėjai, rūpintojai) bei kiti juridiniai ir fiziniai asmenys teisės aktų nustatyta tvarka.

32. Mokykla teisės aktų nustatyta tvarka gali būti remiama iš valstybės ir savivaldybių biudžetų.

33. Mokesčio dydį už Mokyklos teikiamą vaikų neformalųjį švietimą nustato steigėjas.

34. Mokykla gali teisės aktų nustatyta tvarka gauti mokyklos, vietos bendruomenės narių, institucijų, užsienio

valstybių organizacijų bei piliečių savanoriškai teikiamas lėšas ar materialines vertybes ir įstatymų ar kitų teisės aktų nustatyta tvarka panaudoti jas mokyklos pedagoginei veiklai bei materialinėms sąlygoms gerinti.

IX. DARBUOTOJŲ PRIĖMIMAS Į DARBĄ IR DARBO APMOKĖJIMAS

35. Biudžetinės įstaigos direktorių skiria steigėjas, viešosios įstaigos administracijos vadovą – visuotinis susirinkimas.

36. Direktorius pedagoginį ir kitą personalą priima į darbą ir atleidžia įstatymų nustatyta tvarka. Darbo apmokėjimo tvarka nustatoma remiantis Lietuvos Respublikos įstatymais, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, Švietimo ir mokslo ministerijos teisės aktais.

37. Viešosios įstaigos personalą priima į darbą ir atleidžia bei nustato apmokėjimo už darbą dydį administracijos vadovas, išskyrus kolegialaus valdymo organų (tarybą, valdybą ir pan.) narius ir revizorių. Juos priima į darbą ir apmokėjimą nustato visuotinis susirinkimas.

X. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

38. Sampratoje išdėstytos nuostatos yra rekomendacinio pobūdžio, jos taikomos steigiant tautinių mažumų sekmadieninę (šeštadieninę) mokyklą bei organizuojant jos veiklą

39. Su samprata supažindinami registruotų tautinių bendrijų atstovai, švietimo įstaigų bendruomenės, visuomenė.

Parengė:

S. VIDTMANN
(darbo grupės vadovas),
R. ARUTIUNIAN,
A. BIRIETIENĖ,
O. ČEPULENIENĖ,
A. JUNDULIENĖ,
I. KUZNECOVA,
T. MICHNIOVA,
A. NAVICKIENĖ,
I. NESECKIENĖ.

Antrasis Lietuvos tautinių mažumų sekmadieninių mokyklų festivalis

Lapkričio 22 d. Tautinių bendrijų taryba ir Tautinių bendrijų namai pakvietė sekmadieninių mokyklų auklėtinius į antrąjį Lietuvos tautinių mažumų sekmadieninių mokyklų festivalį.

Gausiai į Lietuvos vaikų ir jaunimo centrą susirinkusius festivalio dalyvius ir svečius sveikino Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinis direktorius Antanas Petrauskas, Vilniaus miesto savivaldybės kultūros ir sporto departamento direktorius Algimantas Šventickas, Lietuvos Respublikos Seimo narys Vladimir Orechov, Kaliningrado srities dūmos deputatai Boris Batalin, Boris Šukšin, švietimo ir mokslo ministerijos vyriausioji specialistė Ona Čepulėnienė, Vilniaus švietimo skyriaus inspektorė Aldona Navickienė, Rumunijos ambasadorius Lietuvoje Lučijanas Fetu, Tautinių bendrijų tarybos pirmininkas Ruslan Arutunian.

Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas ir Tautinių bendrijų namai siekdami paskatinti įvairių tautų Lietuvos jaunimą domėtis savo kultūra, kalba, papročiais, ugdyti pagarbą ir toleranciją kitų tautų tradicijoms, ši festivalį paskyrė „Nacionalinėms pasakoms,„. Sekmadieninių mokyklų kolektyvai turėjo pasirinkti ir kalba,

Baigiamasis Antrojo tautinių mažumų sekmadieninių mokyklų festivalio akordas. Scenoje festivalio dalyviai.

kurios mokosi sekmadieninėje mokykloje, pristatyti ištrauką iš savo mėgstamiausios tautos pasakos. Buvo atsižvelgiama į dalyvių sceninius sugebėjimus, pasakos apipavidalinimą, pasakų herojų kostiumus, organizuotumą, išradingumą, fantaziją.

Dalyvių eiliškumui nustatyti buvo traukiami rakteliai į pasakų šalį. Į svečius atvykę pasakų personažai nykštukai, kurie mėgsta pasakas ir keles, stebėjo moksleivių pasirodymus ir, linkėdami geriausios kloties ir pasisiekimo, padėjo išrinkti linkmiausius, guviausius, išradingiausius,

ištvermingiausius ir optimistiškiausius.

Prieš prasidedant festivaliui visi dalyviai apsirengė pasakų herojų kostiumais. Pirmu numeriu pažymėtas raktelis burtu keliu atiteko Rusų sekmadieninės mokyklos Vilniuje komandai. Suvaininę „Pasaką apie pailką peliūkštį“, jie buvo pripažinti drausmiausia komanda. Išmintingiausiu pripažintas Vilniaus krašto Lietuvos totorių sekmadieninės mokyklos kolektyvas, kūrybiškiausiais, nuoširdžiausiais ir artistiškausiais - Visagino tautinių bendrijų centro „Gimtosios mokyklos“ armėnų, totorių ir vokiečių klasių moksleiviai, organizuočiausia - Lietuvos armėnų bendrijos šeštadieninė mokykla Vilniuje, išradingiausia - Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija“ sekmadieninė mokykla, geranoriškiausia - Klaipėdos sekmadieninė ukrainiečių mokykla prie ukrainiečių kultūros ir švietimo centro „Rodyna“ ir t.t.

Iš viso festivalyje dalyvavo 20 šalyje veikiančių tautinių mažumų sekmadieninių mokyklų kolektyvai, atstovaujantys 12 tautybių moksleivius. Festivalis baigėsi Mikalojaus Noviko ir Artūro Noviko daina „Šavitė“, kurią atliko visi festivalio dalyviai.

Iki sekančio susitikimo tradiciniame Tautinių mažumų sekmadieninių mokyklų festivalyje.

Festivalio dalyviai - Vilniaus ukrainiečių bendrijos sekmadieninės mokyklos auklėtiniai.

Pietų Kaukazas ir Europos Sąjunga: kelias per Lietuvą

2003 m. rugpjūčio 5 d. Lietuvos azerbaidžaniečių bendrija Tautinių bendrijų namuose Vilniuje surengė susitikimą su Azerbaidžano Respublikos parlamentarais – Milli Medžliso nariais – Giuliar Ahmedova ir Agabej Askero- vu. Bendrijos pirmininkas ir valdybos nariai išsamiai informavo svečius apie azerbaidžaniečių organizacijos veiklą, jos tikslus ir uždavinius, apie atliktus darbus ir problemas, jų įveikimo kelius. Tai pat buvos aptarti Lietuvos ir Azerbaidžano tarpvalstybiniai santykiai, pasikeista nuomonėmis apie Azerbaidžano Respublikos Parlamento galimus veiksmus, siekiant pagerinti šių dviejų nepriklausomų valstybių įvairiapusių ryšius ir suartinti azerbaidžaniečius ir lietuvius bendražmogiškųjų vertybių pagrindu. Ši diskusija ir problemų aptarimas vyko ne tik Lietuvos ir Azerbaidžano tarpvalstybinių santykių ir nevyriausybinių ryšių rėmuose, bet ir Europos Sąjungos bei NATO kontekste, nes Azerbaidžano parlamentarai į Lietuvą atvedė šie tolimieji tikslai. Jie kartu su Armėnijos ir Gruzijos parlamentarais š.m. rugpjūčio 4-5 d. į Vilnių buvo atvykę tuo metu Baltijos Asamblėjoje pirmininkavusios Lietuvos Respublikos Seimo delegacijos kvietimu.

2003 m. gegužės 13 d. Tbilisyje, aktyviai tarpininkaujant Didžiosios Britanijos nevyriausybinei organizacijai LINKS, buvo įsteigta Pietų Kaukazo Parlamentinė iniciatyvinė grupė, kurios pagrindinis tikslas – įgyvendinti Armėnijos, Azerbaidžano ir Gruzijos integraciją į Europos Sąjungą ir Euroatlantines struktūras. Šia kryptimi vyksta kruopštus, sunkus ir ilgas darbas. Kaip yra žinoma, Lietuva 2002 metais, pirmininkaudama Europos Tarybos Ministrų Komitete, parodė iniciatyvą, siekdama Pietų Kaukazo valstybių politinio suartinimo su Europos Sąjunga ir NATO, ir nuo to laiko nuosekliai bei konkrečiais veiksmais, kaip šių valstybių užtarėja, vykdo aktyvią politiką. Lietuva su trimis Pietų Kaukazo valstybėmis yra pasirašiusi dvišales tarpvalstybines sutartis įvairiose srityse, vyksta tarptautiniai vizitai, politinės konsultacijos ir susitikimai. Kaip pernai Vilniuje įvykusio oficialaus

susitikimo metu su Azerbaidžano Respublikos gynybos ministru Safaru Abijevu pareiškė Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkas Artūras Paulauskas “Lietuva turi gerą tarpusavio bendradarbiavimo su Baltijos valstybėmis patirtį, kurią būtų galima perteikti ir Užkaukazės regione”. Nors Estijos ir Latvijos Parlamentų vadovės Enė Ergma ir Ingrid Udrė trijų Baltijos ir Skandinavijos valstybių Parlamentų vadovų susitikimo, įvykusio š.m. rugpjūčio 25 d. Palangoje, metu šią Lietuvos iniciatyvą įvertino gana rezervuoti, tačiau, kaip minėjome, procesai vyksta ir įvykiai juda į priekį.

Sąžiningai pripažįstu, kad Pietų Kaukazo Parlamentinės iniciatyvinės grupės ir Lietuvos Respublikos Seimo delegacijos Baltijos Asamblėjoje narių susitikime š.m. rugpjūčio 5 d. Seime Vilniuje, kur man teko dalyvauti, pradžioje susidarė išpūdis, kad įvairių šalių parlamentarai visai nepavyks šia tema susikalbėti. Tačiau patyrusių Lietuvos politikų pastangomis pavyko užmegzti konstruktyvų dialogą. Šiose konsultacijose dalyvavo ir kalbėjo Seimo nariai Vytautas Landsbergis, Česlovas Juršėnas, Gediminas Kirkilas, Egidijus Vareikis, Giedrė Purvaneckienė, Egidijus Klumbys ir kiti. Vėliau pamažu buvo pradėti aptarinėti Abchazijos, Pietų Osetijos, Kalnų Karabacho klausimai, labai opios problemos, susijusios su azerbaidžaniečių tranzitu

per Armėnijos teritoriją į Nachičevano autonomiją bei Jerevano atominės elektrinės atliekų palaidojimu okupuotose Azerbaidžano teritorijose aplink Kalnų Karabachą ir t.t. Lietuvos parlamentarai Pietų Kaukazo Parlamentinei iniciatyvinei grupei, kaip namų darbą, pasiūlė šiais klausimais parengti bendrą dokumentą ir pateikti svarstyti Europos Tarybai.

Armėnijai, Gruzijai ir Azerbaidžanui Lietuva palinkėjo pasinaudoti Baltijos šalių jau pramintu keliu į Europos Sąjungą ir NATO, padarytomis ir nepadarytomis klaidomis.

Savo pasisakyme, be kita ko, parlamentarai pasiūliau visus oficialius kontaktus šiame kontekste su Pietų Kaukazo valstybėmis humanizuoti per įvairias nevyriausybinės organizacijas, taip pat ir per Lietuvos azerbaidžaniečių, armėnų ir gruzinų bendrijų veiklą, lygiagrečiai į bendrą veiksmų planą įtraukti ir jų įvairiapusių ryšius su istorinėmis Tėvynėmis.

Pietų Kaukazo Parlamentinės iniciatyvinės grupės nariai, susitarę, kad kitą kartą susitiks metų pabaigoje, gruodžio mėnesį, Škotijoje, išsiskirstė.

Tikiuosi, kad šis Vilniaus susitikimas buvo jų atstovaujama valstybių didelio kelio į Europos Sąjungą reikšminga pradžia.

Mahiras GAMZAJEVAS
Lietuvos azerbaidžaniečių
bendrijos pirmininkas

Pietų Kaukazo Parlamentinės iniciatyvinės grupės įsteigimo metu. Iš kairės – parlamentarai Sijavuš Novruzov (Azerbaidžanas), Vachtang Kolbaja (Gruzija) ir Tigran Torosjan (Armėnija). Tbilisis, 2003 05 13

Religinė tolerancija

Pranešimas, skaitytas 2003 m. balandžio mėn. Vilniuje, Tolerancijos centre vykusoje Tarptautinės istorinio teisingumo komisijos rengtoje konferencijoje.

„Tolerancija“ yra viena mėgstamiausių dabarties sąvokų. Bent jau šiuolaikiniame Vakarų pasaulyje kaip neginčijama aksioma priimamas teiginys – žmogus turi būti tolerantiškas. Kodėl? Mano supratimu, galima išskirti dvi skirtingas tolerancijas, kaip tam tikro sveikintino dalyko, pagrindimo strategijas:

A. Tolerancija – tai dorybė, būtina žmogui adaptuotis globalinio pasaulio akivaizdoje. Kitoniškumas tapo neatsiejamu kiekvieno mūsų gyvenimo horizontu. Savotiška tolerancijos sutartis yra vienintelis būdas visuotinių visų karo su visais būvį transformuoti į pilietinę būklę. Tolerancija remiasi sutartimi, kuriai įsipareigoja abi pusės. Tokių tolerancijos pagrindimo būdą galima vadinti simetriniu, o juo grindžiamą toleranciją vadinti politiškai orientuota. Tolerancijos sutartis galioja tol, kol abi pusės jos laikosi. Tie, kas nepriima žaidimo taisyklių, lieka anapus tolerancijos valdos. Prisiminkime pastarųjų metų kovą su terorizmu. JAV buvo paskelbusi, kad Al Quedo nariai negali tikėtis į tas teises, kurios pagal tarptautines normas turi būti garantuojamos karo belaisviams. Priežastis paprasta – esą jie pirmi pažeidė „sąžiningo“ karo taisykles.

B. Tolerancija – tai pakantumo dorybės, kuri yra neatsiejama artimo meilės dalis, nuosekli plėtotė. Kiekvienas žmogus yra apdovanotas neįlygstamu orumu, kurio nepraranda klysdamas arba rinkdamasis blogį. Kito klaidos ar netolerantiškumas nepanaikina mano pareigos išlikti pakančiam. Tokio pobūdžio tolerancijos pagrindimą galima vadinti asimetriniu, nes jis nereikalauja toleruojamo asmens tolerantiškumo. Pakantumas kitam suvokiamas šiuo atveju ne kaip priemonė saugumui pasiekti, bet kaip gėris savaime. Asimetrinę pagrindą turinčią toleranciją galima vadinti etine.

Simetrinė tolerancijos pagrindi-

mo strategija savo esme yra Naujųjų laikų produktas, atsiradęs kartu su politiniu liberalizmu. Asimetrinė strategija yra religiška motyvuota ar bent turi religines šaknis. Tiesa, verta pabrėžti, kad tokiu pavidalu, kaip čia pristatoma, asimetrinė tolerancijos strategija Vakarų pasaulyje buvo išplėtotą tik XX amžiaus antroje pusėje. Dar daugiau, religiniuose sluoksniuose iki pat XX amžiaus II pusės „tolerancijos“ sąvoka buvo sutinkama labai rezervuotai.

Mano įsitikinimu, klausimas – koks religijos ir tolerancijos santykis? – iš esmės yra klausimas apie tai, kokią strategiją turime naudoti, pagrįsdami toleranciją. Kita vertus, būtina atsižvelgti, kad abu tolerancijos modeliai tėra idealūs tipai, t.y. tam tikros idealizacijos, schemas, kurių tikrovėje grynų pavidalu neatrasime.

Abi tolerancijos pagrindimo strategijos turi savo privalumų ir trūkumų. Neretai „tolerancijos“ sąvoka mes vartojame ne pakantumo, bet abejingumo ar net konformizmo santykiui nusakyti. Kartais net sakoma, kad mes turime būti „tolerantiški“ Holokausto vykdytojams, sovietinių baudžiamųjų akcijų dalyviams. Tokie pasisakymai aiškiai parodo, jog egzistuoja riba, kai pakanta virsta kažkuo visai kitu. Priešios ribos problematikos grįšiu kiek vėliau, dabar gi trumpai apžvelgsiu religinės tolerancijos ar, tiksliau, netolerancijos pavidalus Vakarietiškos kultūros istorijoje.

Religinės tolerancijos idėja ir skirtingos jos interpretacijos

Kova su kitatikiais gyvuoja tiek pat, kiek ir pati žmonija. Labai dažnai genčių kovos turėdavo religinį atspalvį, tai kartu būdavo ir dievų kovos, atskleidžiančios, kuris dievas yra stipresnis. Užkariautojai paprastai primedavo užkariautiesiems savo tikėjimą. Taigi religinė netolerancija tikrai neatsirado su krikščionybe, kaip kartais bando įteigti krikščionybės kritikai. Kita vertus, atsiradus krikščionybei, netolerancija tikrai

neišnyko. Kartais tvirtinama, kad Romos imperija buvo viena iš tolerantiškiausių imperijų, kuri leido egzistuoti tiek judėjams, tiek įvairioms pagoniškomis tikyboms. Tačiau mes puikiai žinome, kad pirmieji krikščionys buvo persekiojami ir pjudomi liūtais. Pagrindinė priežastis – jie sutiko melstis už imperatorių, bet atsisakė melstis imperatoriui. Krikščionys kėlė grėsmę ne skaitlingumu ar agresyvumu, bet tuo, kad jie nepasidavė tikėjimo kontrolei, paslėptai po religinės tolerancijos kauke. Simbolinė krikščionių persekiojimo pradžia yra 64 metų Romos gaisras, dėl kurio Neronas apkaltino krikščionis. Puikus „atpirkimo ožio“ principo pavyzdys. Apie šį principą kiek vėliau kalbėsiu atskirai.

Tik po keliasdešimt metų po Kristaus nukryžiuavimo prasidėjo reali krikščionybės izoliacija nuo judaizmo. Didžiausias tokio atsiribojimo šalininkas buvo Paulius, iki atsivertimo uolus judėjas, o tam prieštaravo apaštalas Jokūbas. Įdomu, kad, nepasiant to, jog Jokūbas liko ištikimas judaizmo šaknims, jis buvo judėjų užmuštas kaip klaidatikis. Paulių, kaip žinia, nužudė romėnai, ne judėjai. Tokių paradoksų religijų istorijoje netrūksta. Mėgstame kartoti, kad Lietuva, kaip ir daugelis kitų pasaulio kraštų buvo krikštijami kalaviju, tačiau, kita vertus, mus pasiekė ne vienas pasakojimas apie nukankintus neginkuotus krikščionybės skelbėjus.

311 metais Romos imperijoje buvo paskelbtas Galerijaus Tolerancijos ediktas. Jis suteikė krikščionims teisę laisvai išpažinti savo tikėjimą visose imperijos vietose. Dar po dviejų metų Milano ediktas krikščionybę pavertė pagrindine Imperijos religija. Šį ediktą lydėjo tikrai svarbūs draudimai žaloti žmogaus veidą, kuris esąs dangiškojo Tėvo atspindys, įdagu, įvairių kitų žiaurumų atsisakymas. Kita vertus, jau 380 metais paskelbtas Tikėjimo ediktas, kuris prasideda taip: „Visos tautos, kurias

valdo mūsų valdoviškas maloningumas, mūsų valia privalo laikytis tos religijos, kurią Dievo apaštalas Petras, kaip iki dabar moko jo skelbiama religija, yra atnešęs romėnams. Mes įsakome, kad visi, kurie laikosi šios religijos, vadintu save krikščionių katalikų vardu, o kiti, kurie, mūsų nuomone, yra kvailiai ir pamišėliai, teprisiima eretiškojo mokymo nešlovę, o jų sueigos negali būti vadinamos bažnyčiomis. Jos turi būti nubaustos iš pradžių Dievo teismais, o paskui ir mūsų valios pasireiškimu skirta bausme, kadangi valdžią esame gavę Dangaus nuožiūra”

Taigi krikščionys per labia trumpą laiką iš persekiojamųjų tapo persekiotojais. Pirmasis masinis kitaminčių persekiojimas sietinas su donatistų erezija, Šį persekiojimą palaikė ir Šv. Augustinas. Jo pozicija kiek dvi-prasmiška. Jis pats buvęs eretikas, taip pat ir jo raštuose skelbiamas įsitikinimas, kad žmogus negali tikėti prievarta. Augustinas priešinosi mirties bausmėms eretikams ir kankinimams. Kita vertus, jis sveikino donatistų maldos namų uždarymą, turto konfiskavimą. Tokią laikyseną jis grindė gailėtingos meilės idealu. Kas gali būti didesniu pavojumi sielai – kaip laisvė klysti? Žmogaus protas yra klystantis, tačiau Bažnyčia saugo tiesą. Atskalūnai kelia pavojų ne tik savo, bet ir kitų žmonių išganymui. Todėl visai natūrali pozicija: negalima naudoti prievartos atskalūnų tikėjimo atžvilgiu, bet negali jiems taip pat leisti klaidinti kitų. Augustinas kalba apie teisėtą persekiojimą (Bažnyčia persekioja šėtoną) ir neteisėtą (šėtonas persekioja Bažnyčią).

Religinis ir socialinis lygmuo paprastai labai glaudžiai susiję. Erezija buvo suvokiama, be kitą ko, ir kaip maištas prieš visuomenę. Krikščionių mąstytojai teigė - jei karaliaus įžeidimas baudžiamas mirtimi, tai kaip gali būti nebaudžiamas Dievo įžeidimas? Kitas motyvas – reiklė Dievo meilė. Būtent taip buvo skatinama inkvizicija bei kryžių karai – visa tai buvo suvokiama kaip artimo meilės nuosekli tąsa.

XII-XIII a. Europa suformavo gana aiškius principus dėl pakantumo žydams ir musulmonams. Aišku, visada reikia turėti omenyje idealo ir realybės neatitikimą. Praktikoje antise-

mitizmo apraiškos buvo gana stiprios. Tačiau nepakanta eretikams visada buvo daug didesnė nei nepakanta kitų religijų atstovams. Pavyzdžiui, pasak Tomo Akviniečio, priimti ar ne tikėjimą yra žmogaus valios ir laisvės reikalas. Tačiau, priėmus tikėjimą, laikytis jo yra būtina. Tai reiškia – mes galime būti pakantūs tiems, kurie nepažino Kristaus, tačiau eretikai nusipelno mirties, Juk pinigų padirbinėtojai baudžiami mirtimi, tai kodėl religijos padirbinėtojai turėtų būti kitaip baudžiami.

Tuo metu paplitę argumentai prieš religijos laisvę:

Pakantumas yra nusikaltimas prieš tiesą. Jis įtvirtina paprasčiausią abejingumą.

Pakantumas religijos klausimuose kertasi su tikra artimo meile. Paliekamos atviros durys klaidai, o tai mirtinai pavojinga.

Religinis pakantumas skaldo valstybę, griaua ją iš vidaus.

Pagrindinis krikščionių argumentas už religijos laisvę rėmėsi Mato Evangelijos 13 24-30: „Jis (Kristus) pateikė jiems kitą palyginimą: „Dangaus karalystė panaši į žmogų, kuris pasėjo savo dirvoje gerą sėklą. 25 Žmonėms bemiegant, atėjo jo priešas, pasėjo kviečiuose raugių ir nuėjo sau. 26 Kai želmuo paūgėjo ir išplaukėjo, pasirodė ir raugės. 27 Šeimininko tarnai atėjo ir klausė: „Šeimininke, argi ne gerą sėklą pasėjai savo lauke? Iš kurgi atsirado raugių?“ 28 Jis atsakė: „Tai padarė mano priešas“. Tarnai pasisiūlė: „Jei nori, mes eisime ir jas išravėsime.“ 29 Jis atsakė: „Ne, kad kartais ravėdami rauges, neišrautumėte su jomis ir kviečių. 30 Palikite abejus augti iki pjūties. Pjūties metu aš pasakysiu pjovėjams: „Pirmiau išrinkite rauges ir suriškite į pėdelius sudeginti, o kviečius sukraukite į mano kluoną.“

Šis palyginimas buvo aiškinamas kaip priesakas žmonių širdžių teismą palikti Kūrėjui, nes žemiškasis teismas yra klystantis, o mes brolio akyje krislį pastebime greičiau nei rastą savojoje.

Taigi, galima tvirtinti, kad krikščionybė, viena vertus, kovojo prieš eretikus, kita vertus, prisidėjo prie religinės tolerancijos stiprinimo per krikščionišką asmens orumo sampratą. Taip pat verta pabrėžti, kad reli-

ginės laisvės ir religinio pakantumo istorija toli gražu nėra linijinė, veikiausiai galima kalbėti apie spiralę. Judėjimas pirmyn, atkritimas ir taip toliau. Daug žingsnių į priekį ir vėl atsitraukimai.

Pavyzdžiui, Reformacija labai aštriai iškėlė įvairių konfesijų santykių bei tarpusavio sugyvenimo klausimą. Kita vertus, reikia atsiminti, kad religinė reforma neatsiejama buvo susijusi su socialiniais klausimais. Labai dažnai šioje situacijoje religinės laisvės baimė, religinis nepakantumas, susijęs su nerimu dėl įprastos socialinės tvarkos, dėl jos suardymo galimybės. Iš pradžių Bažnyčia į Reformaciją nežiūrėjo labai rimtai ar įsitempusi. Apie reformą buvo kalbama jau kelis šimtus metų. Liuterio veikla pradžioje nebuvo priimama nei kaip erezija ar skillimas, veikiausiai tai buvo suprantama kaip atsinaujinimo judėjimas. Ypačingai dėl to, kad pradžioje Liuterio mokymas nepatraukė bažnytinės cenzūros dėmesio. Iš dalies tai galima paaiškinti tuo, kad jo reforma iš esmės buvo konservatyvi. Jis nekritikavo esamos socialinės santvarkos, bet kalbėjo vien tik apie religinį atsinaujinimą. Kiek vėliau prasidėjo indulgencijos kritika, visa korupcijos bažnytiniame gyvenime, prietarų kritika. Iš šalies tai atrodė kaip eilinis atsinaujinimo, apsisvarinimo judėjimas. Jis savo teologiją grindė ankstyvosios krikščionybės pavyzdžiais ir ilgą laiką pats negalvojo skilti nuo Bažnyčios. Tik vėliau katalikų ir protestantų pozicijos vis labiau tampa priešingos. Neretai toks susipriešinimas yra visiškai dirbtinis.

Ankstyvasis Liuteris, žvelgdamas į ankstyvosios Bažnyčios praktikas, pasisakė prieš bet kokią žmogaus sąžinės prievartavimą. Jis kritikavo valstybinės jėgos taikymą religiniuose dalykuose. Tokios pažiūros Liuteris laikėsi iki Valstiečių karo. Vėliau, stebėdamas socialinius neramumus ir sugriuvus dialogą su popiežiumi, Liuteris darėsi vis konservatyvesnis ir netolerantiškesnis. Jis teigė, kad nacionalinėse teritorinėse bažnyčiose negali būti jokių skilimų, atskalų. Didžioji dalis šių laikų liuteronų jaučiasi njaukiai,

susidūrę su vėlyvojo Liuterio anstise-mitiniiais pasisakymais. Taip pat prisiminkime, kad ir Kalvinas, pradžioje kalbėjęs apie religinę toleranciją, vėliau į laužą pasiuntė oponentą Ser-vetą.

Dar vienas įvykis, kuri privalu pa-minėti, kai kalbame apie religinės ne-tolerancijos apraiškas istorijoje -1572 metų Baltramiejaus naktis – protestan-tų skerdynės Paryžiuje. Tai savotiškas vidinės krikščionių netolerancijos kulminacijos taškas. Išižiūrėję idė-miau, neabejoju, atrasime, kad huge-notų ir katalikų susipriešinime religi-niai įsitikinimai tebuvo dekoras ant socialinių ir politinių interesų stati-nio.

Modernios tolerancijos teorijos formavimasis sutampa su politinio li-beralizmo atsiradimu. Labai svarbus vaidmuo tenka John Locke'o „Laiškui apie toleranciją“. Locke'o teigė: „Vals-tybė negali prievarta vesti žmones dangun. Prievarta religijos srityje nie-ko neduoda arba pagimdo veidmai-nystę.“ Labai svarbus argumentas: to-lerancija ne tik nesilpnina, neskaldo, bet, priešingai, stiprina valstybę. Ji są-lygoja mažumų integraciją. Šis argu-mentas tampa modernių politinių to-lerancijos teorijų motto.

Moderni tolerancijos teorija for-mavosi kaip iššūkis vyraujančioms religinėms institucijoms, reikalavi-mas išvalyti viešąją erdvę nuo religin-gumo apraiškų bei paversti ją racio-nalaus dialogo erdve. XIX amžiuje kilo stipri Katalikų Bažnyčios reak-cija prieš tolerancijos teoriją. Pavyz-džiui, popiežius Grigalius XIV rūs-čiai rašė: „Iš purvino abejingumo šal-tinio srūva sąžinės laisvės idėja.“, kiek švelnesnis bei vis vien kategoriškas buvo Leono XIII požiūris. Jis tv-rintino: „Netvarkoma, bet kokias ri-bas ir saiką peržengianti laisvė nėra teisėta“. Aišku, tokį kategoriškumą galima aiškinti ir tolerancijos šalinin-kų kategoriškumu, bet, kita vertus, galima teigti, kad tik XX amžiaus II pusėje Katalikų Bažnyčia atsivėrė to-lerancijos ir religijos laisvės sampra-toms. Tiesa, ne tik atsivėrė, bet ir su-teikė šioms sampratoms stiprų pa-matą. Čia labai svarbus vaidmuo ten-ka II Vatikano Susirinkimui ir ypač vienam jo dokumentų „Žmogaus orumas“.

Minėtame dokumente rašoma:

„Šis Vatikano Sinodas skelbia, jog žmogiškasis asmuo turi tikėjimo lais-vės teisę. Toji laisvė glūdi tame, kad visi žmonės turi būti tokie saugūs nuo pavienių asmenų, visuomeninių grupių ar bet kokios žmogiškosios valdžios prievartos, kad niekas tikė-jimo srityje nebūtų nei verčiamas elg-tis prieš savo sąžinę, nei trukdomas pagal ją skelbti bet ką privačiai arba viešai, vienas arba drauge su kitais veikdamas ir neperžengdamas teisė-tų ribų. Be to, Susirinkimas pareiš-kia, jog tikėjimo laisvės teisė yra iš tikrųjų grindžiama pačiu žmogaus as-mens orumu, kuris pažįstamas ir iš apreikštojo Dievo žodžio, ir protu. Ši žmogaus asmens teisė į tikėjimo lais-vę teisinėje visuomenės santvarkoje turi būti pripažįstama taip, kad tap-tų pilietine teise“.

Labai svarbu, mano įsitikinimu, tai, kad dokumente aiškiai sakoma, kad žmogus turi būti gerbiamas vien dėl to, kad jis yra žmogus ir nepaisan-t jo klaidų ar to, kad mums nepatinka jo pažiūros. Bažnyčios išjungimas į tolerancijos gynėjų gretas kartu reiškė ir didžiulį impulsą jau minėtos asi-metrinės tolerancijos pagrindimo stra-tegijos stiprėjimui. Tai labai svarbu, nes ilgainiui skaudžiai pasireiškė si-metrinės ar politiškai orientuotos to-lerancijos silpnybės.

Nors politiškai orientuota toleran-cijos samprata leido Vakarų civiliza-cijai išlaviruoti religinių karų laiko-tarpiu, ji neužkirto kelio antisemitiz-mo baubui, kitų tautų genocidui. Pro-blemiška tai, kad simetrinė strategi-ja siūlo tolerancijos klausimą atsieti nuo tiesos klausimo. Ji gali veikti tik reliatyvistinėje aplinkoje, kurioje stipresniojo teisė veikia be apriboji-mų. Daugumos priimtas sprendimas nebūtinai yra teisingas sprendimas. Prisiminkime, kad Hitleris į valdžią atėjo pasinaudodamas demokrati-niais rinkimais, o linčo teismui daž-niausiai pritaria dauguma, tačiau tai nereiškia, kad toks teismas teisingas. Faktas tai, kad istorijoje reguliariai dauguma griebiasi atpirkimo ožio mitologemos.

Geriausias atpirkimo ožio mecha-nizmo pavyzdys yra XIX ir XX a. an-tisemitizmas. Neapykantos žydams priešasčių ieškome tokiuose proce-suose kaip perėjimas prie moderny-bės, migracija ir pan. Čia iš tiesų yra

racionalumo grūdas, tačiau tie reišk-iniai nepaaiškina, kodėl žmonės pa-sirodė esą tokie neatsparūs „atpirkimo ožio“ mechanizmo poveikiui. Pa-sirodo, kad tas mechanizmas pasi-reiškia ir liberalioje visuomenėje, net ir mūsų laikais. Kad ir šiandien, kai kovojama su teroristais, šioje kovoje dažnai nuaidi „atpirkimo ožio“ mo-tyvai. Kitas dalykas – žydų, masonų bei sektų sąmokslų teorijų gajumas mūsų dienomis.

Dar vienas dalykas – tolerancija vi-suomet rizikinga. Locke'o ižiebtas optimizmas, jog tolerancija yra puikus socialinis cementas nūdienos pasaulyje yra gerokai prablėšęs. Didžioji dau-guma žmonių veikiau pritaras, kad to-lerancija iš esmės prieštarauja saugu-mui. Tai tikrai nėra naujiena, išgalio-jusi tik po rugsėjo 11 dienos, tačiau bū-tent po rugsėjo 11 dienos šios žinios nebeįmanoma nepastebėti. Prieš kele-tą metų JAV priimtas „Amerikos vie-nijimo ir stiprinimo aktas“. Kritikų tvirtinimu, šis aktas praplečia vyriausybės įgaliojimus kištis į žmonių pri-vatų gyvenimą, be teismo įkalinti žmo-nes ir bausti kitaminčius. Tai priešta-rauja tolerancijos principams, tačiau absoliuti dauguma amerikiečių palaiko šį aktą. Jiems saugumas yra svar-biau nei tolerancija. Kitas klausimas – ar iš tiesų netolerancija negimdo naujos prievartos ir ilgainiui dar dides-nio pavojaus saugumui? Veikiausiai taip ir yra. Tačiau, idant galėtume kal-bėti apie tolesnę perspektyvą, mes tu-rime turėti pripažinti tam tikrus ver-tybinius pamatus. Reliatyvistinė vi-suomenė negali atsiplėšti nuo „čia ir dabar“. Tokia visuomenė pasitiki tik dabarties malonumais.

Mano įsitikinimu, kai šiandien kal-bame apie toleranciją, vis daugiau svarbos įgyja asimetrinės tolerancijos pagrindimo strategija. Ji ypač reikš-minga terorizmo iššūkio akivaizdoje. Juk puikiai suprantame, kad prievar-ta gimdo prievartą ir kažkaip šį prie-vartos ratą reikia įveikti. Tiesa, ir asi-metrinė tolerancija susiduria su sun-kumais ar veikiau problemomis, ku-rias tenka spręsti.

Ši strategija yra glaudžiai susijusi su religine tradicija ir šiuolaikiniame pasaulyje, kur žmonių elgesys vis mažiau motyvuojamas religinių vertybių, asimetrinė strategija vis mažiau pa-traukli.

Ši strategija reikalauja nuolatinio pakantos ugdymo. Tolerancija čia suprantama veikiau kaip dorybė nei kaip racionali teorija.

Labai keblus tolerancijos ribų klausimas. Tolerancija nėra konformizmas, nėra savosios vertybinės pozicijos reliatyvizmo pripažinimas. Deja, tikrai neretai vertybinis modelis tampa karikatūriniu atspindžiu. Užuoat tvirtinę, kad pripažįstame kito žmogaus laisvę, nepaisant visų jo galimų klaidų, vien jau dėl to, kad jis yra žmogus, savo prigimtimi nelygstamai orus ir šio orumo puoselėjimas yra svarbesnis nei prievartinis jo tikrų ir tariamų klaidų taisymas, pradėdame tvirtinti, kad esame ribotos būtybės, turinčios dalinį pažinimą ir todėl neturime teisės tvirtinti, kad mūsų pasirinkimas yra tikrai geresnis už kito, tarp kurio klaidų galbūt ir gi yra tiesos grūdai. Taigi pastaruoju atveju mums įdomios pažiūros, o ne pats jų turėjimas. Čia galima būtų labai plėstis, tačiau tenoriu apsiriboti viena teze – tai, kad mūsų pažinimas yra baigtinis, tikrai nereiškia mums apreiškęs religijos ir vertybių santykiumo.

Pereinant nuo privataus prie viešo lygmens, neišvengiamai iškyla tolerancijos ribų klausimas. Viešas veikimas suponuoja bent minimalų pagrindą, dėl kurio turi sutarti visi tolerancijos galintis tikėtis socialiniai veikėjai. Jau minėtame John Locke'o laiške apie toleranciją, karštai ginamas tolerancijos, laisvo religinio apsisprendimo principas. Tačiau yra svarbi išlyga. Dvi grupės nepatenka į toleruotinių sąrašą – tai netikintieji ir..katalikai. Pirmiausia, dėl to, kad jų pažiūros, Locke'o įsitikinimu, netinka moraliai visuomenės santvarkai. Trims šimtmečiams prabėgus vienas iš šiuolaikinio komunitarizmo teoretikų Etzionis paskelbė naująją visuomeninio gyvenimo auksinę taisyklę: "Jei nori, kad visuomenė gerbtų ir puoselėtų tavo autonomiją bei laisvę, privalai gerbti ir puoselėti tą moralinę tvarką, kuri sudaro visuomenės branduolį." Kitaip sakant, tolerancija įmanoma tik socialinius išpareigojimus pripažįtančioje erdvėje.

Andrius NAVICKAS

Tekstas pateikiamas sutrumpintas

* * *

Spalio 24 d. Tautinių bendrijų namuose savo veiklos planus ir projektus pristatė naujai susikūrusi organizacija „Igraj, bajan“ („Grok, bajane“). Jos vadovė Z.Boženkina tikisi, jog organizacija savo veikla padės mūsų šalies visuomenei plačiau susipažinti su rusų folkloro lobynais, populiarius autorinės dainos žanrą.

Tautinių bendrijų namuose koncertuoja „Igraj, bajan“. Pirmas iš dešinės – M.Boženkin, ansamblio vadovas ir dainų autorius.

* * *

Lapkričio 12 d. su Tautinių bendrijų namuose svečiavosi Rimgaudas Geleževičius, Lietuvos nacionalinio radijo direktorius.

Jis susitiko su Tautinių bendrijų tarybos nariais, tautinių mažumų visuomeninių organizacijų atstovais. Buvo aptartos radijo laidų, transliuojamų šalies tautinėms mažumoms, problemos.

Susitikimo su Lietuvos nacionalinio radijo direktoriumi R.Geleževičiumi (antras iš dešinės) metu

Azerbaidžaniečiai V.Krėvės gimtinėje...

Lietuvos azerbaidžaniečių bendrijos ir lietuvių literatūros klasiko V.Krėvės Mickevičiaus kraštiečių bei jo vardu pavadintos Merkinės vidurinės mokyklos moksleivių bei pedagogų kolektyvo bendradarbiavimas prasidėjo pernai vėlyvą rudenį, kai Tautinių bendrijų namuose Vilniuje azerbaidžaniečių bendrija organizavo literatūrinį-muzikinį vakarą, skirtą šio iškilaus Dzūkijos sūnaus 120-osioms gimimo metinėms paminėti. Šaunieji dzūkai nuoširdžiai prisidėjo, rengiant šį jubiliejinį vakarą, ir aktyviai dalyvavo jame. Tuo metu buvo nutarta pratęsti bendradarbiavimą. Ir šių metų rudenį įvyko dar vienas susitikimas, šį kartą Merkinėje.

Spalio 18 d. Merkinės V.Krėvės Mickevičiaus vidurinė mokykla ir Lietuvos azerbaidžaniečių bendrija surengė šventinį minėjimą, skirtą rašytojo 120-osioms gimimo metinėms ir Azerbaidžano Respublikos nepriklausomybės atkūrimo (1991 10 18) 12-osioms metinėms paminėti. Žinoma, pagrindinis akcentas buvo V.Krėvės asmenybė ir jo kūryba, nes mokykloje jau visą savaitę vyko renginiai, skirti V.Krėvei. Tačiau ši ap-

linkybė neužgožė Azerbaidžano nepriklausomybės atkūrimo dienos minėjimo, o atvirkščiai, šios dvi datos gražiai papildė viena kitą, kadangi pats V.Krėvė ir jo vadovaujama Baku Lietuvių Organizacijų Taryba, veikusi 1917-1920 m., turėjo betarpiškus ryšius su Azerbaidžano nepriklausomybės paskelbimu 1918 m. gegužės 28 d. ir tuo metu vykusiais visuomeniniais, politiniais bei kultūriniais procesais.

Renginys buvo pavadintas „Neatrastas Krėvė“. Pilnutėlėje Merkinės V.Krėvės vidurinės mokyklos aktų salėje susirinkusiems moksleiviams bei mokytojams man teko kalbėti apie V.Krėvės Mickevičiaus 1909-1920 m. gyvenimo ir kūrybos Baku periodą, jo vadovaujamos Baku lietuvių bendruomenės veiklą, Baku Lietuvių Organizacijų Tarybos ryšius su Lietuvos Valstybės Taryba, Lietuvos konsulato Azerbaidžane įsteigimo aplinkybes, V.Krėvės vaidmenį Lietuvos ir Azerbaidžano tarpvalstybinių santykių kūrimo ištakose, apie jo pedagoginę, kultūrinę, švietėjišką veiklą Baku mieste ir daugelį kitų to meto politinio, visuomeninio bei kultūrinio gyvenimo

realijų, kurių dalyviu ir vienu iš kūrėjų buvo V.Krėvė.

Šio pasakojimo metu susirinkusiems kaip iliustracija buvo demonstruojami unikalūs archyviniai dokumentai ir kita medžiaga iš 1918-1920 m. Lietuvos ir Azerbaidžano tarpvalstybinių santykių istorijos, kuriuose figūruoja V.Krėvės pavardė ir minima jo veikla.

Mokyklos salėje buvo surengta knygų paroda, kurioje buvo eksponuojami V.Krėvės kūriniai ir moksliniai darbai, parašyti Baku mieste. Be to, šioje parodoje buvo demonstruojami lietuvių literatūros vertimai į azerbaidžaniečių kalbą ir azerbaidžaniečių rašytojų knygos, išverstos į lietuvių kalbą.

Kartu su azerbaidžaniečių bendrijos nariais į Merkinę buvo nuvykęs LRT diktorius ir žurnalistas Juozas Šalkauskas, kuris susirinkusiems skaitė V.Krėvės Mickevičiaus kolegos ir bičiulio Baku realinėje gimnazijoje, Azerbaidžano literatūros klasiko Abdula Šaigo į lietuvių kalbą išverstus eilėraščius: „Mes iš vieno skalūno“, „Neatsigrėžk“, „...ir broliai inkarą išmes“ ir kitus, parašytus 1910 metais (vertė Alfonsas Bukontas).

Renginio metu buvo kalbėta ir apie Lietuvos azerbaidžaniečių bendrijos veiklą, jos atliktus darbus, tikslus ir uždavinius, jos narių dalyvavimą Lietuvos atgimimo procese bei visuose Lietuvai reikšminguose įvykiuose, apie dabartinę Lietuvos ir Azerbaidžano tarpvalstybinių santykių raidą ir perspektyvas, šiuo metu Azerbaidžane vykstančius ekonominius, kultūrinius, visuomeninius bei kitus procesus.

Azerbaidžano Nepriklausomybės atkūrimo dienos proga Merkinės V.Krėvės Mickevičiaus vidurinės mokyklos direktorei Reginai Sakalauskienei buvo įteiktas valstybės simbolis – Azerbaidžano Respublikos valstybinė vėliava.

Po šio renginio mokiniai tęsė šventę – skaitė ištraukas iš V.Krėvės Mickevičiaus kūrinių, vyko pirmokėlių „krikštynos“ – tradicija tapusi atrakcija, po kurios patys mažiausi mokinukai tampa pilnateisiais mokyklos

Lietuvos azerbaidžaniečių bendrijos pirmininkas M.Gamzajevs įteikia mokyklos direktorei Reginai Sakalauskienei simbolinę dovaną – Azerbaidžano Respublikos valstybinę vėliavą.

nariais. Lietuvos azerbaidžaniečių bendrijos vardu šiltai, nuoširdžiai buvo pasveikinti ką tik pakrikštyti mokyklos “krėviukai” ir jiems palinkėta būti vertiems V.Krėvės vardo.

Vyresniųjų klasių mokinių, mokytojų ir Lietuvos azerbaidžaniečių bendrijos narių bendravimas dar ilgai tęsėsi ir po šventinio minėjimo. Buvo nutarta, kad kitas susitikimas su V.Krėvės kraštiečiais įvyks Vilniuje Azerbaidžano Respublikos nepriklausomybės 86-ųjų metinių minėjimo metu 2004 m. gegužės mėnesį.

Merkinės V.Krėvės Mickevičiaus vidurinės mokyklos aktų salė renginio metu.

... ir V.Krėvės muziejuje Vilniuje

Šių metų spalio 22 d. sostinėje V.Krėvės Mickevičiaus memorialiniame muziejuje buvo organizuotas renginys rašytojo 121-osioms gimimo metinėms paminėti. Renginyje dalyvavo ir pasisakė V.Krėvės muziejaus direktorius Vladas Turčinavičius, apie dramą “Skirgaila” kalbėjo profesorius Bronius Vaškėlis, V.Krėvės kūrybą šiuolaikiniu žvilgsniu išanalizavo do-

centas Regimantas Tamošaitis, dzūkų dainas ir kitus dainuojamosios poezijos kūrinius atliko Algis Lipskas iš Kauno.

Minėjime taip pat kalbėjo Lietuvos azerbaidžaniečių bendrijos pirmininkas M.Gamzajevas. Susirinkusiems jis papasakojo apie V.Krėvės veiklą Baku 1909-1920 m., V.Krėvės vadovaujamos Baku lietuvių bendruomenės at-

liktus svarbius bei reikšmingus darbus Lietuvos ir Azerbaidžano tarpvalstybinių santykių ištakose.

Mahiras GAMZAJEVAS
Lietuvos azerbaidžaniečių

bendrijos pirmininkas
Nuotraukų autorė Varėnos krašto
laikraščio „Margiris” redaktorė
Romana Vaičkutė

Išvyka į inauguracijos iškilmes

2003 m. spalio 15 d. Azerbaidžane įvykusių prezidento rinkimų metu naujuoju valstybės vadovu buvo išrinktas buvusio prezidento Heidaro Alijevo sūnus Ilham Alijev. Ir šių metų spalio 31 d. Baku įvyko išrinktojo prezidento inauguracija.

Savo inauguracinėje kalboje prezidentas Ilham Alijev apibrėžė pagrindinius Azerbaidžano Respublikos vidaus ir užsienio politikos tikslus, nustatė jos prioritetus. Jis pareiškė, kad tęs buvusio prezidento Heidaro Alijevo politiką. Kalboje išsamiai buvo išdėstyta Azerbaidžano “naftos strategija”. Prezidentas paminėjo, kad per paskutinius devynerius metus į Azerbaidžano naftos industriją investuota dešimt milijardų dolerių užsienio kapitalo, o iš viso į Azerbaidžano ekonomiką investuotas užsienio kapitalas siekia 15 milijardų dolerių. Kasmet į pasaulio rinką Azerbaidžanas eks-

portuoja apie 9,5 milijonų tonų naftos. Šiuo metu tiesiamas Baku – Tbilisis – Džeihan naftotiekis, į kurio statybą jau investuota milijardas 200 milijonų dolerių. 2004 m. pabaigoje šis naftotiekis pradės veikti. Visos šios užsienio investicijos reikalauja stabilumo regione. Taigi, Azerbaidžano “naftos strategija” atlieka ir garantinį vaidmenį visame Pietų Kaukaze ir Vidurinės Azijos valstybėse.

Kalbėdamas apie Kalnų Karabacho problemos sprendimo būdus, prezidentas pareiškė savo įsitikinimą, kad šis konfliktas turi būti išspręstas tarptautinių teisės principų rėmuose, okupuota 20 procentų Azerbaidžano teritorijos dalis turi būti išlaisvinta ir daugiau kaip milijonas pabėgėlių turi grįžti į savo gimtąsias žemes.

Inauguracinėje kalboje buvo paminėti ir kiti starteginiai tikslai ir uždaviniai.

Padėjęs ranką ant Azerbaidžano Respublikos Konstitucijos, prezidentas Ilham Alijev prisiekė: “Įgyvendindamas Azerbaidžano Respublikos Prezidento įgaliojimus, prisiekiu, kad vykdysiu Azerbaidžano Respublikos Konstituciją, ginsiu valstybės nepriklausomybę ir jos teritorinį vientisumą, garbingai tarnausiu tautai”. Priešais pabaigoje prezidentas, padėjęs ranką ant Šventojo Rašto Korano, tarė: “Prisiekiu, kad būsiu ištikimas per amžių amžius Azerbaidžano tautos sukurtoms tautinėms – dvasinėms vertybėms ir tradicijoms, visada jas išaukštinsiu”.

Inauguracijos iškilmes vyko sostinės Respublikos rūmuose, o svečiai buvo priimami “Giuliustano” rūmuose. Tarp daugelio garbingų svečių buvo Gruzijos prezidentas Eduardas Še-

vardnadzė, Rusijos Federacijos Parlamento Aukštųjų Rūmų pirmininkas Sergej Mironov, Rusijos Federacijos Užsienio reikalų ministras Igor Ivanov, Turkijos Respublikos Ministro Pirmininko pavaduotojas Abdullatif Šanari, Irano Islamo Respublikos viceprezidentas Mahomed Abtahini, Ukrainos Respublikos Vyriausybės vadovas Viktor Janukovič ir kiti.

Į savo inauguracijos ceremoniją išrinktasis prezidentas pakvietė ir Lietuvos azerbaidžaniečių bendrijos pirmininką M.Gamzajevą, kuris buvo nuvykęs ir dalyvavo šiose valstybės iškilmėse. Azerbaidžane jis viešėjo nuo š.m. spalio 30 d. iki lapkričio 5 d. Savo viešnagės istorinėje tėvynėje metu jis susitiko su Azerbaidžano Respublikos Vyriausybės ir valstybės institu-

cijų atstovais, švietimo, kultūros įstaigų bei nevyriausybinių organizacijų vadovais, rašytojais, mokslininkais, įvairių meno, kultūros, kūrybos sričių žinovais. Šiuose susitikimuose ir pokalbiuose, be kita ko, buvo aptariami ir Lietuvos azerbaidžaniečių reikalai.

Azerbaidžaniečių diasporos atstovams, atvykusiems į prezidento inauguracijos iškilmės, Azerbaidžano Valstybinis Komitetas išėivijos reikalams surengė spaudos konferenciją. Joje dalyvavo apie 30 Azerbaidžano žiniasklaidos atstovų. Spaudos konferencijoje dalyvavo ir Lietuvos azerbaidžaniečių bendrijos pirmininkas. Jam žurnalistai pateikė nemažai klausimų, tarp jų ir Lietuvos tematika. Spaudos bei televizijos žurnalistai domėjosi Lietuvos stojimo į Eu-

ropos Sąjungą ir NATO reikalais, norėjo plačiau sužinoti apie Lietuvos ekonomiką, kultūrą, politinių partijų bei visuomeninių organizacijų padėtį ir veiklą, Rusijos gyventojų tranzitą į Kaliningrado sritį, Vilniaus dešimtuko veiklą, Lietuvos ir Azerbaidžano bendradarbiavimą saugumo ir karinėje srityje, Lietuvos ir Turkijos santykius ir ... žinoma apie sugrįžusį į savo gimtąjį miestą ir krepšinio klubą Arvydą Sabonį.

Taigi, prezidento inauguracijos iškilmės buvo dar viena gera proga Lietuvos vardo pagarsinimui bei lietuvių ir azerbaidžaniečių ryšių stiprinimui.

Mahiras GAMZAJEVAS
Lietuvos azerbaidžaniečių
bendrijos pirmininkas

Koncertas „Peterburgas – Petrogradas - Leningradas“

Rugsėjo 30 d. visuomeninių organizacijų asociacija „Ruskij dom“ organizavo koncertą „Peterburgas – Petrogradas - Leningradas“. Salę renginiui mielai suteikė Lietuvos kurčiųjų draugijos valdyba.

Iškilingai skamba R.Gliero „Himnas didžiajam miestui“. Scenoje Vladimir Zegulin skaito A.Puškinio poemos „Varinis raitelis“ įžangą. Taip prasidėjo koncertas, skirtas Sankt Peterburgo įkūrimo 300-osioms metinėms.

Georgijaus Ivanovo eilės, kurias skaitė Natalija Charitonova, Zinaidos Zaraikinos atliekami rečitatyvas ir arija iš P.Čaikovskio operos „Pikų dama“, Vladimiro Zegulino dainuojamas A.Opelio romansas nukelia klausytojus į tuometinio Peterburgo – iškilingo, šventinio, turtingo miesto atmosferą.

A.Achmatovos ir V.Nabokovo eilių posmai pristato porevoliucinį Petrogradą.

Skamba ištrauka iš D.Šostakovičiaus septintosios simfonijos, jo „Romansą“ groja smuikininkė Ala Lioznaja, V.Pleščičiako dainos, atliekamos Z.Zaraikinos ir V.Zegulino, Olgos Bergolc eilės, kurias skaito N.Charitonova. Tai karo metai, blokada...

Taikus Leningradas... Leningradiečių poetų eilės ir kompozitorių

Koncerto dalyviai. Iš dešinės – Lija Neugasimova, koncertmeisterė, Ala Lioznaja, smuikininkė, Zinaida Zaraikina, dainininkė, Vladimir Zegulin, dainininkas, Natalija Charitonova, skaitovė.

A.Čiornyj, V.Solovjovo-Sedovo, A.Dolskio, G.Portnoj dainos – gerai žinomos klausytojams. Ypač daug klausytojų dėmesio susilaukė V.Solovjovo-Sedovo daina „Mūsų miestas“, ją kartu su Z.Zaraikina, V.Zegulinu ir A.Lioznaja dainavo visa salė

Koncertas baigėsi A.Puškinio poemos „Varinis raitelis“ eilėmis, skam-

bant R.Gliero muzikai. Koncertas pradžiugino klausytojus ir tame yra nemažas puikios koncertmeisterės Lijos Neugasimovos nuopelnas.

Koncerto scenarijaus autorė – Zinaida Zaraikina, gyveno bei mokėsi Leningrade ir iki šiol išsaugojo meilę šiam miestui.

Liudmila CHOROŠILOVA

Antroji tarptautinė mokslinė – praktinė Konferencija Lietuvoje

2003 m. rugsėjo 18-21 d. Šiaulių rajone esančiame Bazilionų miestelyje vyko tarptautinė mokslinė – praktinė konferencija: „Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinas: švietėjiška veikla“, skirta Bazilionų vidurinės mokyklos, kurią įkūrė vienuoliai bazilijonai, 230 metų jubiliejui. Reikia priminti, kad tai jau trečioji šiam ordinui skirta konferencija. Pirmoji 2001 m. lapkričio 8 – 11 d. vyko Lietuvoje (Šiauliuose, Bazilionuose ir Vilniuje), antroji - Ukrainoje (Lvove, Krechive ir Dobromile), trečioji – vėl Lietuvoje. Intensyvų darbą keitė plati kultūrinė programa, stipriuo Šv. Mišios, kurios kas rytą buvo aukotos Šiaulių Šv. Jurgio bažnyčioje (t. Josif Budaj *OSBM*, t. Ivan Majkovič *OSBM*, t. Martyn Chaburskyj *OSBM* ir t. Pavlo Jachimec *OSBM*), o sekmadienį –iškilmingos šv. Mišios dalyvaujant JE Šiaulių vyskupui Eugenijui Bartuliui, kancleriui Remigijui Čekavičiui ir parapijos klebonui Jordanui Urbonui buvo aukotos Bazilionų Šv. Bazilijaus Didžiojo bažnyčioje. Šv. Mišių metu giedotojais Bazilionų instituto Filosofijos –teologijos studijų studentai broliai bazilijonai ir Gižicko Ukrainiečių kalbos ir religijos mokymo studijų vaikų choras (vadovė s. Natalija Macina *SSMI*, Lenkija).

Po pirmosios konferencijos atliktas didelis švietėjiškas darbas: straipsniai periodinėje spaudoje, diskusijos seminaruose, pranešimai konferencijose – davė ženklų rezultatų. Vienuoliai bazilijonai tapo labiau žinomi. Tad neatitiktinai Lietuvoje vykusio antroji konferencija sulaukė dėmesio iš Lietuvos Respublikos Prezidento aplinkos, iš Lietuvos respublikos vyriausybės, ją pagerbė ir Ukrainos ambasada Lietuvoje, Lietuvos Respublikos Garbės konsulas Lvove, Šiaulių miesto bei rajono savivaldybės atstovai, gauta sveikinimo telegramų.

Konferencijos darbe dalyvavo vyriausias Ukrainos provincijos bazilijonų vadovas – protoigumenas t. Josif Budaj *OSBM*, Metropolito Josifo Benjamino Rutschio Bazilijonų instituto Filosofijos – teologijos studijų rektorius t. Martyn Chaburskyj *OSBM* su studentais iš Ukrainos, Bučiačių kolegijos direktorius t. Ivan Maikovič *OSBM* bei

seserų naujokių Žovkvoje magistrė s. Myroslava Jachymec *SSMI*. Pranešimą skaitė ir Lvovo Nacionalinio Ivano Franko universiteto mokslinės bibliotekos direktorius dr. Bogdan Jakymovič su savo aspirantu msgr. Aleksandru Sedliar bei Ukrainos katalikų universiteto Bažnyčios istorijos instituto dr. Igor Skočilias.

Įdomus momentas – į konferenciją atvyko šiuo metu žinias gilinantis Lietuvoje japonas. Jį sudomino Šv. Bazilijaus Didžiojo ordino istorija.

Dar vienas, retas konferencijų organizavimo istorijoje momentas – išleistas specialus leidinys, konferencijai skirtas, gausiai iliustruotas nuotraukomis, 8 puslapių laikraštis: „Vienuoliai bazilijonai ir Bazilionai“ (priedas prie Šiaulių rajono savivaldybės savaitraščio „Mūsų dienos“, redaktorė Laima Lungienė). Laikraštyje straipsniai apžvelgiantys vienuolių bazilijonų istoriją, Bazilionų miestelio svarbą, ukrainiečių katalikų bendrijos veiklą. Supažindinama su kun. t. Pavlo Jachimec *OSBM* veikla, rašoma apie ukrainiečių bei vienuolių bazilijonų garsinimą, pateikiami išpūdziai patirti bendraujant su vienuoliais, patalpinta ir konferencijos programa.

Pirmoji konferencijos darbo diena (2003 m. rugsėjo 18 d.) Bazilionų kultūros namuose prasidėjo sveikinimais. Konferencijos dalyviams pasveikino JE Šiaulių vyskupas Eugenijus Bartulis, malda palinkėdamas Dievo palaimos. Lietuvos Respublikos Prezidento Rolando Pakso sveikinimą konferencijos dalyviams perskaitė akademikas Algirdas Gaižutis, įteikdamas Prezidento atminimo medalius konferencijos organizatoriams – mokyklos, švenčiančios 230 metų jubiliejų, direktoriui Rimanui Goriui, t. Pavlo Jachimec *OSBM* ir dr. Aldonai Vasiliauskienei. Atvykusius svečius pasveikino ir Bazilionų visurinės mokyklos direktorius R. Gorys. Buvo perskaitytas Lietuvos Respublikos Vyriausybės Švietimo, mokslo ir kultūros skyriaus patarėjo religijų klausimais Juliaus Ratkaus sveikinimas. Šiaulių miesto savivaldybės atstovas Alvydas Šedžius Bazilionų vidurinei mokyklai įteikė Ministro Pirmininko Algirdo Brazausko dedikuotą

Mindaugo karūnavimo paveiklą, o dr. A. Vasiliauskienei už katalikišką veiklą – Vyriausybės Kanclerio Antano Zenono Kaminsko pasirašytą padėkos raštą. Konferenciją sveikino Ukrainos ambasados Lietuvoje atstovė – kultūros atašė Viktorija Semenova, perskaitytas Lietuvos Respublikos Garbės konsulo Lvove Vitalijaus Antonovo sveikinimas. Pagrindinio konferencijos rėmėjo – Šiaulių universiteto – rektoriaus habil. dr. prof. Vinco Lauručio vardu – sveikino prorektorius dr. doc. Donatas Jurgaitis. Daug gražių šiltų žodžių konferencijos organizatoriams sveikinimo kalboje išsakė Švč. Gelbėtojo provincijos Ukrainoje protoigumenas t. Josif Budaj *OSBM*. Šiaulių rajono vicemerė Rima Baškiene pasveikinusio konferencijos dalyvių savivaldybės bei Seimo nario Ramūno Karbauskio vardu, mokyklos direktoriui Rimanui Goriui ir dr. Aldonai Vasiliauskienei įteikė Šiaulių rajono savivaldybės padėkos raštus. Konferenciją sveikino Ryšių su ukrainiečiais už Ukrainos teritorijos draugijos „Ukraina – Pasaulis“ Lvovo srities skyriaus pirmininkas Lvovo Nacionalinio Ivano Franko universiteto Mokslinės bibliotekos direktorius dr. Bogdan Jakymovič, Šiaulių universitetui įteikdamas retų knygų. Sveikino Šv. Bazilijaus Didžiojo parapijos klebonas Jordanas Urbonas bei Bubių seniūnas Vytautas Slabys. Perskaitytos dvi sveikinimo telegramos tai laikraščio „Švietimo naujienos“ vyr. redaktorės Lidijos Laurenčiukienės iš Vilniaus, o antroji iš Romos - tai Šv. Bazilijaus Didžiojo ordino generalinės kurijos protoarchimandrito t. Dionizijaus Liachovičiaus pasirašyta sveikinimo, padėkos telegrama, linkint prasmingo, Dievo laiminamo darbo.

Ne visi iš programoje numatytų pranešėjų galėjo dalyvauti konferencijoje. Vieniems sukliudė ligos, kitiems neatidėliotini darbai, dar kitiems ir didelis atstumas bei kitos priežastys. Pateiksime dviejų darbo dienų – skaitytų pranešimų – statistiką (trečiąją dieną vyko ekskursijos, o ketvirtąją – iškilmingos šv. Mišios bei apvalusis stalas). Pirmąją darbo dieną buvo nagrinėjama

vienuolių bazilijonų istorija, antrąją – jų švietėjiška veikla ir, konkrečiai, darbuotė Bazilionuose bei Bazilionų vidurinės mokyklos nūdienos veikla įgyvendinant vienuolių keltas idėjas. Konferencijos metu perskaityta 16 pranešimų 8 jų skaitė Lietuvos atstovai, 8 – Ukrainos. 8 pranešimus rengė pasauliečiai, 8 tėvai ir broliai bazilijonai (6), seselė vienuolė (s. Myroslava Jachimec *SSMI*) ir lietuvis klierikas (Justas Jasėnas). Iš 16 – penki pranešėjai iš Šiaulių krašto: trys iš Bazilionų vidurinės mokyklos (Rimantas Gorys, Irena Vaičiulienė ir Dainoras Sidabras), vienas iš Šiaulių universiteto (habil. dr. prof. Vytenis Rimkus) ir viena iš Šiaulių vyskupijos katechetikos centro (msgr. Danutė Lastauskaitė). Iš 16 pranešimų 4 skaitė moterys. Į konferenciją įsitraukė jaunos pajėgos – tai liudija, kad pirmosios konferencijos vienas tikslų – kuo labiau populiarinti šv. Bazilijaus Didžiojo ordiną ir į jo istorijos tyrimus įtraukti naujas pajėgas, pradedamas įgyvendinti.

Pranešimai buvo skaitomi originalo kalba. Laiku pristacius organizaciniams komitetui pranešimų tekstus, jie buvo išversti į lietuvių ar ukrainiečių kalbas ir, skaitant pranešimą, vertimas buvo rodomas ekrane. Laiku nespėjusiems – pranešimai buvo tiesiogiai verčiami, tai, be abejo, reikėjo daug jėgų vertėjams Vasilijui Kapkanui ir br. Natanailui Šturmak *OSBM*. Toks darbas užėmė ir ganėtinai daug laiko. Įtemptą mokslinį darbą keitė plati kultūrinė programa: parodos (habil. dr. prof. Vy-

tenio Rimkaus ir bazilioniškių), video-filmo peržiūra (iš antrosios tarptautinės konferencijos, vykusios Ukrainoje, kuri susuko mokyklos direktorius Rimantas Gorys), ekskursijos (Kryžių kalnas, Tytuvėnai, Šiluva, Nida) bei koncertai (Bazilionų vidurinės mokyklos ir miestelio meninių kolektyvų bei vienuolių studentų iš Ukrainos pasirodymai).

Paskutiniąją konferencijos Šv. Mišių metu itin prasmingą pamokslą apie auklėjimo svarbą savo gyvenimo pavyzdžiu, apie dvasingo ugdymo būtinybę pasakė kun. t. Josif Budaj *OSBM*. JE vysk. E. Bartuliui palaiminus šv. Mišių dalyvius, protoigumenas t. Josif Budaj *OSBM* daugiausiai nusipelnusiems organizatoriams, jų talkininkams, mecenatams bei pranešėjams įteikė padėkos raštus.

Apvaliojo stalo metu pasisakymai bei diskusijos vyko keliomis kryptimis: mokslinė, organizacinė, kultūrinė bei dvasingumo plėtros tema. Kalbėta apie būtinybę kuo plačiau tyrinėti bazilijonų veiklą pačioje Lietuvoje – tam reikalingi nauji archyviniai duomenys. Nors ir džiaugtasi naujomis jaunomis jėgomis, tačiau galvota apie šių pajėgų išplėtimą. Kalbėta apie būtinybę kuo greičiau parengti ir išleisti konferencijos medžiaga dviem kalbom: tada ir Ukrainos, ir Lietuvos mokslininkai galės žinoti, kas jau padaryta ir kokiomis kryptimis reikia dirbti toliau. Kalbėta apie galimybes keistis mokslinė literatūra, stažuotėmis, studentais. Tam labai efektyvus būtų Šiaulių universiteto prorektorius dr. doc. Donato Jur-

gaičio pažadėtas įkurti (inspiruojant dr. Bogdan Jakymovič) mokslinio tyrimo centras. Bazilionai – vienintelis miestelis pasaulyje įamžinęs tėvų bazilijonų vardą, tad kam daugiau, jei ne pagrindiniam konferencijos rėmėjui Šiaulių universitetui, kurio patalpose pradėta atgaivinti ordino istorija ir tęsti ši darbą... Kalbėta apie naujų konferencijų ne tik minint jubiliejus, bet ir parengiant specialų ciklą organizavimą. Džiaugtasi, kad klebonas Jordanas Urbonas, kreipsis į vyskupą, prašydamas Bazilionų Šv. Bazilijaus Didžiojo bažnyčioje įvesti titulinius atlaidus.

Konferencijos dalyviai dėkojo pagrindiniams jos organizatoriams kun. t. Pavlo Jachimec *OSBM*, Bazilionų vidurinės mokyklos direktoriui Rimantui Goriui ir dr. Aldonai Vasiliauskienei surengusiems produktyvią ir sklandžiai vykusią konferenciją: „Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinas: švietėjiška veikla“.

Prieš išvykdam į Ukrainą tėvai bazilijonai dar pavišėjo Vilniuje. Tik atvykus į Vilnių pačią pirmą dieną protoigumenas t. Josif Budaj *OSBM*, rektorius t. Martyn Chaburskyj *OSBM*, kleb. t. Pavlo Jachimec *OSBM* ir dr. Aldona Vasiliauskiene apsilankė Tautinių mažumų ir išeivijos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės departamente. Protoigumenas dėkojo generaliniam direktoriui Antanui Petrauskui už nuoširdžią pagalbą ir materialinę paramą suteiktą konferencijos organizatoriams, už ukrainiečiams sudarytą galimybę atvykti į Lietuvą. Protoigumenas t. J. Budaj *OSBM* Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės Generaliniam direktoriui Antanui Petrauskui įteikė specialų Ukrainos provincijos tėvų bazilijonų padėkos raštą. Vienuoliai bazilijonai su generaliniu direktoriumi kalbėjo apie tolesnių ryšių tarp ukrainiečių bei lietuvių plėtotės, tarpusavio bendravimo svarbą ir būtinybę. Generalinis direktorius Antanas Petrauskas, ukrainiečių vienuolių kviečiamas, pažadėjo atvykti į Lvovą.

Tokį pat padėkos raštą tėvai bazilijonai įteikė ir akademikui Algirdui Gaižučiui.

Šv. Bazilijaus Didžiojo ordino vienuoliai išvyko į Ukrainą išsiveždami, kaip jie patys sakė, nuoširdų dėkingumą ir meilę visiems, su kuriais teko bendrauti šios konferencijos metu Lietuvoje.

Dr. Aldona VASILIAUSKIENĖ

2003 m. konferencijos dalyvių grupė prieš išvykstant į Bazilionus

Poetas, gyvas tūkstantį metų

Kiekviena raštinga tauta turi Pirmąjį Didelį Poetą, kurio veikalai gyvena tol, kol gyva tauta, o neretai – ir tada, kai tos tautos palikuonys būna išnykę ar pamiršę savo senąją kalbą. Armėnai irgi turi tokį Poetą, kuris iki šiol anot Majakovskio „gyvesnis už visus gyvuosius“, nors jo vartota armėnų senųjų raštų kalba grabaras skamba tik bažnyčiose (na, dar – filologų susijimuose). Ir šįmet kartu su daugeliu kitų tautų kultūros ir literatūros mylėtojų armėnai švenčia savo Didžiojo Poeto – **Grigoro Narekaci** (950-1003) tūkstantąsias mirties metines. Ir nieko tokio, kad ne gimimo, o mirimo, nes šis poetas dar ir Armėnų Apaštalinės Bažnyčios šventasis, o šventuoju tampama per visą gyvenimą ir paskelbiama juo buvus tik po mirties. Tačiau visą tūkstantį metų žmonės jį mini, skaito jo Knygą (kurią vertina beveik kaip Bibliją ir tiki, kad ją paskaičius ar tik padėjus po ligonio pagalve, pasveikstama), gieda jo sukurtas giesmes, pasakoja apie jo padarytus stebuklus.

Ir Lietuvos armėnų sąjunga kartu su Lietuvos rašytojų sąjunga paminėjo šį pasaulinės literatūros klasiko jubiliejų. Gruodžio devynioliktos vakarą Vilniaus Rašytojų klube tarp gausiai susirinkusios publikos matėsi be

įprastinių literatūros mylėtojų nemaža armėnų ne tik iš Vilniaus, bet ir iš Kauno, Šiaulių, net Klaipėdos.

Vakarą vedėm dviese su rašytoju Vahagnu Grigorianu. Buvo kalbama ne tik apie Grigorą Narekaci. Ta proga buvo pagerbtas ir jo nemirtingąją „Sielvartingų giesmių knygą“ dar 1999 metais išvertęs poetas Sigitas Geda. Jis papasakojo, kaip pabuvojus Armėnijoje jam kilo mintis išversti Narekaci. Pasirodo, kad šis vertimas (atliktas pagal gerą mokslinį pažodinį vertimą į rusų kalbą) vis taisant ir tobulinant, pasižvalgant į kitų kalbų vertimus, užtruko net keliolika metų.

Sigito Gedos skaitomos Narekaci eilės skambėjo lietuviškai, o Vahagno Grigorianas – armėniškai (dabartine armėnų kalba ir senąja). Ruslanas Arutiunianas (armėnų sekmadieninėje mokykloje jis dėsto kultūros istoriją) pasakojo apie tą laikmetį, kai gyveno ir kūrė didžiausias armėnų tautos poetas. Jis, žinoma, nepamiršo paminėti ir ankstesnius svarbius armėnų istorijos momentus, ypač jų literatūros aukso amžiumi vadinamą V a., kai buvo išverstas Šv. Raštas ir sukurta daug istoriografijos, filosofijos ir teologijos veikalų bei gausybė giesmių.

Šiltai apie savo pažintį su Armėnija, jos kultūra ir Narekaci kūryba kalbėjusi profesorė Viktorija Daujotytė pabrėžė šio vertimo svarbą. Tai ne tik galimybė susipažinti su pasaulinės klasikos šedevru, bet ir didelis S. Gedos įnašas į mūsų sakralinę poeziją. Ukrainiečių literatūros žinovė Nadija Neporožnia visus nustebino ne tik paskaičiusi Narekaci vertimo į ukrainiečių kalbą ištrauką, bet ir prabilusi armėniškai kito armėnų poeto – Jehišė Čareno eilėraščio (jame Narekaci lyginamas su Araratu) žodžiais.

Buvo ne tik kalbama – Justina Arutiunian, Hasmik Grigorian ir Susana Mušeghian pagiedoję senovinių armėnų giesmių, tarp jų – ir dvi paties Narekaci sukurtas.

Vakaro pabaigoje Lietuvos armėnų sąjungos pirmininkas Ara Tunianas įteikė Sigitui Gedai tiesiogine prasme svarią dovaną – tikro armėniško marmuro reikmenų rinkinį rašomajam stalui papuošti.

Kiek teko girdėti atsiliepimų, vakaras pavyko ir nuo šiol nė vienam iš ten buvusių Narekaci vardas nebeatrodys svetimas ir nepažįstamas.

Marytė KONTRIMAITĖ

Didžiojo kompozitoriaus atminimui

Spalio 15 d. Vilniaus kongresų rūmuose įvyko jubiliejinis koncertas, skirtas vieno didžiausių XX a. kompozitorių Aramo Chačiaturiano (1903-1978) 100-osioms gimimo metinėms paminėti.

Koncertą organizavo Armėnijos Respublikos ambasada Varšuvoje akredituota Lietuvos Respublikai ir Lietuvos armėnų sąjunga. Pilnutėlėje salėje koncerto klausėsi Lietuvos Respublikos Seimo ir Vyriausybės nariai, diplomatinio korpuso atstovai, kultūros veikėjai, gausiai susirinkę A. Chačiaturiano muzikos gerbėjai. Koncerto pradžioje išanginį sveikinimo žodį tarė Lietuvos kultūros ministrė Roma Žakaitienė ir Armėnijos Respublikos nepaprastasis ir įgaliotasis ambasadorius Lietuvos Respublikai Ašot Hovakimian.

Pirmoje koncerto dalyje garsus fortėpjoninis duetas – Nora Novik ir Raf-

fi Charadžanian – grojo siuitas iš baleto „Gajane“ ir „Spartakas“. Antroje koncerto dalyje Gintaro Rinkevičiaus vadovaujamas Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras atliko garsųjį „Maskarado“ valsą, koncertą smuikui ir orkestrui (solistė Saulė Rinkevičiūtė), siuitas iš baleto „Gajane“. Audringų aplodismentų lydymas koncerto pabaigoje skambėjo garsusis „Šokis su kardais“.

Aramas Chačiaturianas vaidina svarbų vaidmenį XX a. muzikoje. Jo kūrybinio stiliaus šaknys tuo pačiu laiku grimzta į pasaulinį muzikinį meną ir į armėnų muzikinę kultūrą. Jis pratęsė armėnų kompozitorių - Komitaso, A.Spendiariano, R.Melikiano tradicijas. Plačiai naudodamas liaudies muzikos intonacijas ir ritmus, A. Chačiaturianas savaip atvėrė jos grožį, „išleido į laisvę jos vidinę energiją“. Tuo ir pasireiškia jo kūrybos novatoriškumas pasaulinėje muzikinėje meno istorijoje.

A. Chačiaturianas praturtino armėnų muziką naujomis spalvomis ir formomis, išplėtė jos žanrines ribas. Tai patvirtina ir pasaulyje žinomi baletai „Gajane“ ir „Spartakas“, jo simfonijos, koncertai fortepijonui, smuikui ir violončelei su orkestru ir daugelis kitų kūrinių.

A. Chačiaturianas paliko gilų pėdsaką ir kaip dirigentas. Jo autoriniai koncertai įvyko daugiau nei 40 pasaulio valstybių.

1984 m. Jerevane atidarytas A. Chačiaturiano namas – muziejus.

Didysis kompozitorius palaidotas Jerevane, Komitaso Panteone.

Minint didžiojo kompozitoriaus 100-ąsias gimimo metines, UNESCO 2003 metus muzikos srityje paskelbė A. Chačiaturiano metais. Šis koncertas Vilniuje buvo vienas iš daugelio įvairiose pasaulio šalyse vykusių renginių, skirtų didžiajam kompozitoriui.

Vahagn GRIGORIAN

Gerbiamieji skaitytojai, pradedame spausdinti straipsnių ciklą, kuriuo siekiame supažindinti Jus su Lietuvos tautinių bendrijų nariais, aktyviai dalyvaujančiais šalies visuomeniniame kultūriniame gyvenime.

Šį kartą pasakojame apie Lietuvos rusų kultūros ir švietimo bendruomenės „Svetlica“ pirmininkę Galiną Kuzminą.

Aktorė, Mokytoja, Visuomenės veikėja

Lietuvos rusų kultūros ir švietimo bendruomenės „Svetlica“ pirmininkė Galina Kuzmina.

Galina Kuzmina gimė Ivanovo mieste, Rusijoje. Dar būdama moksleivė pradėjo lankyti teatrinę studiją prie Ivanovo srities dramos teatro ir po jos baigimo 11 metų dirbo įvairiuose Rusijos, Ukrainos, Baltarusijos teatruose. 1962-1969 m. - Lietuvos rusų dramos teatro aktorė. 1973 m. baigė Vilniaus dailės mokyklą, dirbo dailininke įvairiose miesto įmonėse, dėstė vaizduojamąjį meną mokyklose.

1979 m. baigė Valstybinį dailės institutą (dabar – Dailės akademija) ir įgijo piešimo ir braižybos pedagogo specialybę. Daug dėmesio skiria vaikų ir jaunimo meninių gabumų ugdymui, nuo 1990 m. dirba dailės mokytoja Vilniaus Ateities vidurinėje mokykloje ir aštuntus metus vadovauja vaikų dailės studijai, jai suteikta mokytojo-eksperto kvalifikacija.

Nuolat dalyvauja ir skaito pranešimus mokslinėse konferencijose, organizuojamose Vilniuje, Jaroslavyje (Rusija), Magdeburge (Vokietija) ir t.t.

G.Kuzmina aktyviai dalyvauja visuomeninėje veikloje, siekdama išsaugoti rusų kultūros tradicijas. Dešimt metų vadovauja Lietuvos rusų kultūros ir švietimo bendruomenei „Svetlica“. 1995-1996 m. buvo renkama Vilniaus miesto tarybos deputate. 2003 m. ji vėl išrinkta Vilniaus miesto savivaldybės tarybos nare.

Džiugu, jog Galina suranda laiko ir kūrybai. Ji organizavo 10 autorinių parodų Vilniuje, Lenkijoje, Čekijoje, Vokietijoje. Atskiri darbai pateko į privačias Lietuvos, Vokietijos, Čekijos, Italijos, Rusijos kolekcijas. 1999 m. išleido knygą „Netalentingų vaikų nėra“.

Už pasiekimus kūrybiniame, pedagoginiame ir visuomeniniame darbe ne kartą apdovanota Lietuvos Respublikos švietimo ministerijos, Lietuvos Res-

publikos Seimo šeimos ir vaiko reikalų komisijos, Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Rusijos Federacijos ambasados Lietuvoje, Lietuvo Respublikos aplinkos apsaugos ministerijos, Vilniaus miesto švietimo skyriaus garbės raštais ir diplomais, turi padėkas iš Bitlono miesto (Makedonija), Magdeburgo Europos gimnazijos (Vokietija), Slovėnijos, Japonijos, Rusijos.

Galinos Kuzminos nuoširdumą, sugebėjimus atrasti bei atskleisti kiekviename žmoguje kūrybinę gyslelę pabrėžė ir gausiai į Tautinių bendrijų namus susirinkę jos talentų gerbėjai. Jubiliejinės personalinės parodos atidaryme dalyvavo ir Galinos Kuzminos sveikino Lietuvos Respublikos Seimo nariai, šalies valstybinių institucijų atstovai, Vilniaus miesto tarybos nariai, gausus kolegų, draugų ir auklėtinų būrys.

Galinos Kuzminos jubiliejinės parodos atidarymo Tautinių bendrijų namuose metu.

Iš kairės – Tautinių mažumų ir išeivijos departamento generalinis direktorius Antanas Petrauskas, Galina Kuzmina, Galinos mama, Rusijos Federacijos ambasadorius Lietuvoje Jurij Zubakov.

Sentikiai išsaugoja tradicijas

Liepos 12 d. Rokiškio rajone įvyko tradicinė šventė, skirta apaštalam Petriui ir Povilui. Ši šventė liaudyje paprastai yra vadinama Petrinėmis. Tradicija pažymėti šią dieną laukymėje šalia Lukštų kaimo gyvuoja ne viena šimtmetį. Ją saugoja sentikiai, kurių protėviai atsikėlė į Lietuvą dar Rusijos caro Petro laikais, bėgdami nuo persekiojimų už tikėjimą.

rija Zinkevič įteikė savo eilių rinkinį, skaitė eiles šventės dalyviams.

Aišku, tradiciškai šventės metu buvo pagerbti Petrai ir Povilai – papuošti ažuolų vainikais jie buvo kviečiami šokiui.

Daug dėmesio buvo skirta jaunimui, tai taipogi šventės tradicija. Perstinės nuo seno yra jaunimo šventė. Apie tai savo knygoje “Rokiškio kraš-

2003 m. Petrinų šventės dalyviai. Iš kairės – Vladimir Zigulin, Marija Zenkevič, Viktorija Michailova, Dana Lapo, Michail Boženkin, Zinaida Boženkina, Jelizavieta Kucharskaja, Eduard Zenkevič, Jurij Vostrikov.

Petrinės buvo švenčiamos ir ikikarinėje Lietuvoje, ir net sovietmečiu. Tiesa, palaiptui ši šventė, stiprėjant ateistinei ideologijai, geso. Jos atgimimas sutapo su Lietuvos nepriklausomybės atkūrimu. Nuo 1989 m. Petrinės vėl švenčiamos.

Šios šventės pravedimo vieta - simbolinė. Šalia laukymės yra “gyvasis šaltinis”. Laikoma, jog prieš patenkant į laukymę, reikia atsigerti jo vandens ir taip apšvalyti. Ttradicija buvo atnaujinta šiais metais.

Šventėje skambėjo rusų dainos, buvo šokami tradiciniai šokiai, žaidžiami žaidimai. Buvo galima išgirsti vietinio ansamblio “Ivuška” pasirodymą, taip pat paklausti svečių iš Vilniaus. Sostinei atstovavo Visuomeninė rusų muzikinės kultūros ir meno studija “Lyra2 ir ansamblis “Igraj, bajan”. Svečiai padovanojo šventės šeiminkams samovarą ir staltiesę. Poetė Ma-

to sentikiai “ pasakoja Petras Blaževičius.

Šventės dalyviai susižavėję klausėsi koncerto. Daugeliui įsiminė bajanistų S.Melniko ir E.Zinkevič pasirodymas, Jurijaus Vostrikovo balalaika grojamos melodijos. Ryškiu šventės akcentu tapo ansamblio “Igraj, bajan” atliekamos jo vadovo M.Boženkinio sukurtos dainos. Aidas kartojo lengvą, aukštą, sidabrinį Jelizavietos Kucharskajos soprana, jai dainuojant melodingas rusų dainas. Šventės vedėjos Inesos Aleinikovos nuopelnas, jog keleto valandų renginys praėjo tarsi viena akimirka.

Petrinių šventė pabrėžia, jog sentikiai aktyviai dalyvauja šalies kultūriniame gyvenime. Saugodami savo tradicijas, jie kartu siekia išsaugoti ir rusų kultūrą Lietuvoje.

Viktor DENISIUK
“Kurjer Vilenski” 2003 m.

Dėkojame už pagerbtą Prezidento atminimą

Mirus ilgamečiam Azerbaidžano Respublikos vadovui, prezidentui Heidarui Alijevui, Lietuvos azerbaidžaniečių bendrija 2003 m. gruodžio 15-18 d.d. Tautinių bendrijų namuose Vilniuje organizavo atsisveikinimą, skirtą Heidarui Alijevo atminimui.

Į Lietuvos azerbaidžaniečių bendriją pagerbti prezidento atminimą atvyko Lietuvoje reziduojančių užsienio šalių ambasadų diplomatai, Lietuvos Respublikos Prezidentūros, Seimo, Vyriausybės atstovai, ministerijų, departamentų, taip pat ir Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės vadovai, daugelio šalyje veikiančių tautinių bendrijų pirmininkai, Tautinių Bendrijų Tarybos vadovai, kolektyvai ir pavieniai asmenys, kurie pareiškė Lietuvos azerbaidžaniečiams ir per jų bendriją visai azerbaidžaniečių tautai gilią užuojautą dėl buvusio ilgamečio prezidento mirties ir pasirašė užuojautų knygoje.

Lietuvos azerbaidžaniečių bendrija nuoširdžiai dėkoja visiems atvykusiems ir pareiškusiems užuojautą, tą sunkią valandą paguodos žodžiais ir nuoširdžiais veiksmais mus parėmusiems. Taip pat širdingai dėkojame Tautinių bendrijų namų darbuotojams, padėjusiems surengti šį atsisveikinimo renginį.

Pagarbiai,
Lietuvos
azerbaidžaniečių
bendrijos pirmininkas
Mahiras GAMZAJEVAS

Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininko pirmasis pavaduotojas Česlovas Juršėnas Seimo vardu pareiškia užuojautą

Tautinė Vilniaus miesto gyventojų sudėtis

Vilnius nuo seno daugiatautis miestas. Jame išstisus šimtmečius gyveno skirtingų tautybių žmonės, mieste klestėjo įvairiatautė kultūra. Per šimtmečius keitėsi ne tik miesto gyventojų, bet ir jame gyvenusių tautų ir jų žmonių skaičius. Tokią kaitą lėmė sudėtinga miesto praeitis ypač per du pastaruosius šimtmečius. Ypatingai sudėtinga ir sunki buvo pirmoji XX a. pusė. Tada miestą niokojo ne tik pasauliniai karai, bet ir carinė, lenkų bei prasidėjusi sovietinė okupacija. Tie įvykiai ne kartą keitė administracinę miesto priklausomybę, politinę sistemą miesto gyventojų skaičių ir jų tautinę sudėtį.

Didžiulių nuostolių Vilnius patyrė Antrojo pasaulinio karo metais. Tai buvo ne tik materialiniai, bet ir demografiniai praradimai. Miestas neteko absoliučios daugumos prieškarinio gyventojų. Didelė dalis lenkų pirmaisiais pokario metais išvyko į Lenkiją, o antra pagal dydį 1931 m. buvusi žydų bendruomenė buvo išžudyta karo metais. Pokarį į Vilnių kėlėsi nauji įvairių tautybių žmonės. Daugiausia tai buvo rusai, lietuviai, baltarusiai, ukrainiečiai ir kitų tautų atstovai.

Spartus miesto gyventojų augimas priklausė nuo daugelio priežasčių. Vilniui vėl tapus Lietuvos sostine, intensyviai buvo ugdoma pramonė, transportas, steigėsi mokslo ir kultūros įstaigos, kūrėsi politinės ir administracinės įstaigos. Miestas buvo sparčiai atstatomas, gausėjo jo gyventojų. 1950 - 2001 m. jo gyventojų skaičius padidėjo 3,2 karto. Vilniuje gyventojų gausėjo iki 1991 m., vėliau pradėjo mažėti. Sparčiausiai gyventojų skaičius didėjo 7-ąjį ir 8-ąjį dešimtmetį - po 12-13 tūkst. kasmet. Nuo 1991 iki 2001 m. jų skaičius sumažėjo 49,6 tūkst., t.y. po 5,0 tūkst. kasmet.

Didėjant miesto gyventojų skaičiui, keitėsi ir atskirų tautybių žmonių dalis. Priklausomai nuo politinių ir ekonominių veiksnių vienu tautybių žmonių dalis didėjo, kitų - mažėjo. Tačiau dažniausiai mieste absoliučią gyventojų dalį sudarydavo 2-3 tautybių žmonės. 1897 m. daugiausia gyveno žydų, lenkų bei rusų, 1931 m. - lenkų ir žydų, 1942 m. - lenkų ir lietuvių. Po Antrojo pasaulinio karo Vilniaus

gyventojų daugumą sudarė lietuviai, rusai, lenkai. Jų dalis atskirais metais (1 lentelė) buvo skirtinga, tačiau visuomet sudarydavo absoliučią gyventojų daugumą. 1959 m. jie sudarė 83,0 %, 2001 metais - 90,5 % visų gyventojų.

Po Antrojo pasaulinio karo tautinė gyventojų sudėtis nuolat keitėsi. Atskirų tautybių gyventojų dalis iki 1991 m. didėjo, o vėliau mažėjo, bet skirtingai. Nors ir būta visokių pokyčių iki pat 2001 m., Vilnius išliko daugiatautis miestas.

Apie Vilniaus miesto gyventojų sudėtį pakalbėkime kiek plačiau, daugiau dėmesio skirdami pastarųjų dešimtmečių tautinės sudėties kaitai. Esamus pokyčius pagvildinsime remdamiesi gyventojų buvusių surašymų metu gautais duomenimis. Tautinę gyventojų sudėtį yra fiksuojama tik gyventojų surašymų metu ir yra tiksliausia. Kitais metais skelbiama tautinė gyventojų sudėtis yra gaunama apskaičiavimo būdu ir yra ne tokia tiksli.

Per visą XX a. antrąją pusę Vilniaus mieste didėjo lietuvių skaičius ir jų dalis. Dabar jų dalis artėja prie 60 %. Tokios lietuvių dalies Vilniaus mieste niekada nebuvo. Jų nuolatinis gausėjimas susijęs su sparčia miesto kaip Lietuvos sostinės plėtra, su lietuvių tautybės žmonių atvykimu iš įvairių šalies rajonų, su vykstančiu li-tuanizacijos procesu. 1951 - 2001 m. lietuvių skaičius padidėjo 258,1 tūkst., nuo 55,3 iki 313,4 tūkst., t.y. daugiau kaip ketvirčiu milijono. Jų skaičius išaugo 5,7 karto.

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę Vilniaus mieste gyventojų ir daugelio tautybių žmonių skaičius sumažėjo, o lietuvių didėjo. 1989 - 2001 m. Vilniuje lietuvių skaičius padidėjo 21,9 tūkst., arba 7,5 %. Daugiau lietuvių negu Vilniuje gyvena Kaune - 352,1 tūkstančio. Lietuvių skaičius Vilniuje kasmet didėja, didės ir ateityje. Juk Vilnius pastaraisiais metais kur kas sparčiau ugdomas už kitus miestus, o tai traukia žmones iš kitų šalies vietovių. Jau dabar Vilniuje gyvena 10,8 % visų šalies lietuvių. Ateityje jų dalis dar labiau didės.

Ilgą laiką antra pagal žmonių skaičių tautinė grupė buvo rusai. Pirmai-

siais pokario metais jų buvo netgi daugiau nei lietuvių, kai į ištuštėjusį pokario miestą jų atvyko kelios dešimtys tūkstančių.

Rusų skaičius didėjo iki nepriklausomybės kūrimo, tačiau jų dalis tarp gyventojų mažėjo (2 lentelė). Taip buvo dėl to, kad kitų tautinių grupių žmonių, ypač lietuvių, gausėjo sparčiau negu rusų. 1951-1989 m. rusų padaugėjo 56,9 tūkst., t.y. beveik padvigubėjo.

Nuo 1989 m. rusų skaičius pradėjo mažėti ir iki 2001 m. sumažėjo 40,8 tūkst., t.y. 34,9 %. Tai buvo susiję su jų išvykimu Nepriklausomybės metais. Sumažėjus rusų skaičiui juos aplenkė lenkai. Per 50 metų 1951-2001 m. rusų skaičius padidėjo 16,2 tūkst., arba 27,1 %. Šiuo metu Vilniuje gyvena 34,5 % visų Lietuvos rusų. Be Vilniaus didesnės jų bendruomenės yra Klaipėdoje, Visagine, Kaune, Šiauliuose, Pietryčių Lietuvos rajonuose.

Ilgą laiką po Antrojo pasaulinio karo trečią pagal dydį tautinę grupę sudarė lenkai. Paskutinį XX a. dešimtmetį sumažėjus rusų skaičiui, lenkams atiteko antroji vieta. Lenkų skaičius Vilniuje visą laiką didėjo išskyrus pastarąjį dešimtmetį, o dalis tarp visų gyventojų keitėsi nežymiai. 1951-1989 m. lenkų skaičius išaugo 70,7 tūkst., t.y. padidėjo 2,9 karto. Vėliau jų nežymiai - 6,7 tūkst., arba 6,2 %, sumažėjo. Vilniuje gyvena net 43,2 % visų Lietuvoje esančių lenkų tautybės žmonių. Be to jų daug gyvena prie Vilniaus esančiuose Šalčininkų, Vilniaus, iš dalies Trakų, Švenčionių ir kai kuriuose kituose rajonuose. Dėl kompaktiško lenkų paplitimo Vilniaus miesto aplinkoje, jų dalis mieste keičiasi nežymiai. Tokia tendencija turėtų išlikti ir artimiausiais metais.

Nuo seno Vilniuje gyveno ir gyvena baltarusiai (gudai). Jie visuomet sudarė keletą procentų (1 lentelė) Vilniaus gyventojų. Jų buvimą lėmė istorinė praeitis ir netoli esantys ištisiniai jų paplitimo arealai. Nemažai baltarusių į Vilnių atsikėlė pirmaisiais pokario metais. 1951 m. jie sudarė net 7,0 % miesto gyventojų. Baltarusių skaičius didėjo iki Nepriklausomybės atkūrimo, vėliau sumažėjo 8,8 tūkst. Ir

2001 m. sudarė 4,0 % miesto gyventojų.

Dabar Vilniuje gyvena 21,5 tūkst. baltarusių, o tai sudaro pusę (50,1 %) visų Lietuvos baltarusių. Didesnių jų bendruomenių yra Klaipėdoje, Visagine bei pietrytiniuose kaimyniniuose su Baltarusija rajonuose.

Panaši kaip baltarusių kaita, ypač po Antrojo pasaulinio karo, Vilniuje buvo ir ukrainiečių. Tiesa jų skaičius buvo bemaž 3 kartus mažesnis. Ukrainiečių Vilniuje pagausėjo po Antrojo pasaulinio karo. 1951 m. jų gyveno 7,2 tūkst., o tai sudarė 4,0 % gyventojų. 1989 m. ukrainiečių skaičius siekė 13,3 tūkst., bet tai sudarė tik 2,3 %.

Ukrainiečių didėjimo tempas buvo mažesnis negu kitų gausesnių tautybių žmonių. Atkūrus Nepriklausomybę namažai ukrainiečių išvyko, jų teliko 7 tūkstančiai. Dabar Vilniuje gyvena beveik trečdalis (31,2 %) visų Lietuvos ukrainiečių. Kiek gausiau jų yra ir kituose didesniuose šalies miestuose.

Didžiausius pokyčius XX a. Vilniuje, kaip ir visoje Lietuvoje, patyrė žydai. Jų skaičius mažėjo per visą XX amžių. 1897 m. žydai sudarė didžiausią Vilniaus miesto (61,8 tūkst.) tautinę bendruomenę, o 2001 m. jų buvo tik 2,8 tūkstančio. Žydų bendruomenė buvo sunaikinta Antrojo pasaulinio

karo metais. Pokariu jų skaičius mieste didėjo. 1970 m. žydų Vilniuje gyveno 16,5 tūkst., o vėliau dėl emigracijos jų skaičius pradėjo mažėti.

Šiuo metu Vilniuje gyvena daugiau kaip du trečdaliai (69,1 %) visų Lietuvos žydų. Be Vilniaus, žydų didesnių bendruomenių yra Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose.

Tradicinės Vilniaus tautinės mažumos – totoriai ir karaimai. Tačiau jie niekada nesudarė žymesnės miesto gyventojų dalies. Totorių skaičius 1959-1989 m. išaugo nuo 496 iki 1311, o 2001 m. jų buvo 952. Totoriai sudaro tik apie 0,2 % miesto gyventojų. Karaimų dar mažiau. 1970 ir 2001 m. Vilniuje gyveno po 146 karaimus. Viniuje gyvenantys totoriai sudaro 29,4 % , o karaimai – net 53,5 % visų šių tautybių šalies gyventojų.

Visais laikais Vilniuje gyveno ir kitų tautybių žmonių, tačiau jų skaičius buvo gerokai mažesnis. Įvairių tautybių žmonių pagausėjo po Antrojo pasaulinio karo. Tada Vilniuje apsigyveno daugelio Tarybų Sąjungos tautų atstovų. 1989 m. mieste gyveno per 100 tautų žmonės. Panašus tautų skaičius išliko iki šiol. 1989 m. likusios tautinės mažumos sudarė 1,1 % miesto gyventojų. Po kelis šimtus gyveno armėnų, latvių, čigonų, azerbaidžaniečių, moldavų, kazachų, gruzinų, estų ir kitų. Po kelias dešimtis buvo turkmėnų, baškirų, osetinų, čečėnų, graikų, korėjiečių, karelių ir kitų.

Atkūrus Nepriklausomybę daugelio šių tautų žmonių skaičius sumažėjo: kazachų beliko tik 10,6 %, mordvių – 31,2 %, moldavų – 38,5 %, azerbaidžaniečių – 59,3 %, armėnų - 69,2 % ir t.t. Tačiau ir 2001 m. Vilniuje gyveno 484 armėnai, 459 latviai, 239 azerbaidžaniečiai, 187 gruzinai, 165 estai, 151 moldavas, 72 osetinai, 68 čiuvašai, 45 uzbekai ir t.t.

Nepriklausomybės metais Vilniuje, kaip ir visoje Lietuvoje, pagausėjo kitų, daugiausia Vakarų šalių atstovų, kurių anksčiau išvis nebuvo arba buvo labai mažai. 2001 m. mieste gyveno 352 vokiečiai, 85 amerikiečiai, 84 graikai, 74 bulgarai, 55 vietnamiečiai, 54 suomiai. Nuo 30 iki 50 buvo korėjiečių, vengrų, kinų, danų, prancūzų, nuo 10 iki 20 – turkų, serbų, čekų, švedų, italų, rumunų. Kitų tautų žmonių buvo mažiau.

1 lentelė

Gyventojų tautinė sudėtis procentais 1897-2001 metais

Metai	Iš viso gyventojų tūkst	Lietuviai	Lenkai	Rusai	Baltarusiai	Ukrainiečiai	Žydai	Kiti
		P r o c e n t a i						
1897*	154,5	2,1	30,8	20,0	4,2	0,3	40,0	2,6
1931*	195,1	0,8	66,0	3,8	0,9	-	28,1	0,4
1942	143,5	20,5	71,9	4,1	2,1	-	-	1,4
1951**	179,3	30,8	21,0	33,4	7,0	4,0	3,1	0,7
1959	236,1	33,6	20,0	29,4	6,2	2,8	7,0	1,0
1970	372,1	42,8	18,3	24,5	6,5	2,5	4,4	1,0
1979	475,8	47,3	18,0	22,2	6,4	2,3	2,3	1,5
1989	576,7	50,5	18,8	20,2	5,3	2,3	1,6	1,3
2001	542,3	57,8	18,7	14,0	4,0	1,3	0,5	3,7

*1897 ir 1931 m. gyventojų tautinė sudėtis buvo nustatoma pagal gimtąją kalbą.

** 1951 m. duomenys gauti apskaičiavimo būdu.

2 lentelė

Atskirų tautybių gyventojų pokyčiai 1989-2001 metais

Tautybė	Gyventojų skaičius		Kaita	
	1989	2001	Skaičiais	%
Lietuviai	291 527	313 424	+21 897	+7,5
Lenkai	108 239	101 526	-6713	-6,2
Rusai	116 616	75 850	-40 766	-35,0
Baltarusiai	30 282	21 484	-8798	-29,1
Žydai	9129	2769	-6360	-69,7
Ukrainiečiai	13 294	7012	-6882	-47,3
Totoriai	1311	952	-359	-27,4
Kiti ir nenurodę tautybės	6349	19 270	+12 921	+203,5
Iš viso	576 747	542 287	-34 460	-6,0

2001 m. gyventojų surašymo metu 15150 vilniečių nenurodė tautybės, o tai sudarė 2,8 % miesto gyventojų. Tai naujas reiškinys gyventojų registracijoje, nes ankstesnių surašymų metu nenurodžiusių savo tautybės žmonių nebuvo. Toks dalies vilniečių elgesys rodo, kad jiems sudėtinga nurodyti tautybę. Matyt, tai mišrių šeimų atžalos. Be to, šiam reiškiniui turi įtakos ir bandymai valstybiniu mastu rengti naujus dokumentus nenurodant tautybės, o ją pakeisti pilietybės sąvoka. Pilietybės nenurodžiusių vilniečių buvo tik 709. Vilniečiai nenurodę savo tautybės sudarė 46 % visų nenurodžiusių savo tautybės Lietuvos gyventojų.

Nevienoda Vilniuje gyvenančių atskirų tautybių amžiaus struktūra

Geriausios amžiaus struktūros yra žmonės, kurie nenurodė savo tautybės, ir lietuviai, blogiausios – rusai, baltarusiai, ukrainiečiai, žydai. Tarpinę padėtį užima lenkų tautybės žmonės.

Skirtinga atskirų tautų amžiaus struktūra byloja apie nevienodą gyvybingumą bei tolesnės raidos perspektyvą. Nedidelė dalis vaikų ir jaunimo rodo, kad ateityje tokios tautinės grupės negausės, kad jų gyventojų skaičius mažės. Tokiose grupėse daugiau žmonių mirs negu gims. Tačiau taip bus, jeigu jų raidą lems tik natūralus gyventojų judėjimas. Padidėjęs migracinis gyventojų judėjimas gali žymiai pakeisti natūralaus judėjimo lemiamą raidą.

2001 m. Vilniaus miesto tautinė gyventojų sudėtis rodo, kad miestas ir toliau lieka daugiatautis. Tačiau pastarųjų dešimtmečių ir ypač XX a. paskutiniojo dešimtmečio tautinės sudėties kaita lemia nemažus pokyčius. Nors gyvenančių tautybių kiekis mieste nemažėja, tačiau daugelio tautybių žmonių, kaip ir bendras gyventojų skaičius mažėja. Išimtį sudaro tik lietuviai ir kai kurių kitų, dažniausiai Vakarų Europos šalių, nežymus žmonių skaičiaus padidėjimas.

Vilniuje nuolat didėja lietuvių tautybės žmonių skaičius ir jų dalis. Miestas tampa vis lietuviškesnis. Sparčiai Vilniaus miesto raida pastaraisiais metais leidžia spėti, kad aprašytieji tautiniai pokyčiai mieste vyks ir ateityje.

Prof. Algirdas STANAITIS
Mokslas ir gyvenimas 2003 Nr. 5

* * *

Lapkričio 26 d. Tautinių bendrijų namuose įvyko Natalijos Juchnevič dokumentinio filmo „Stačiatikių kankiniai“ pristatymas. Filmas įdomus visiems, kurie domisi Lietuvos stačiatikių istorija. Gausiai susirinkę žiūrovai turėjo galimybę kartu su filmo kūrėjais išsamiau susipažinti su atskirais mūsų senojo Vilniaus istorijos puslapiais.

Filmo pristatymas Tautinių bendrijų namuose. Kalba filmo prodiuseris S.Sondeckis

* * *

Rugpjūčio 11 d. Tautinių bendrijų namuose koncertavo Romualdas Olechnovičius. Jo atliekamus lenkų, rusų, žydų, lietuvių autorių kūrinius šiltai priėmė Gausiai Svetainėje susirinkę klausytojai. Koncertas tapo puikia gimtadienio dovana akomponiatorei Lijai Neugasimovai.

Dainuoja Romualdas Olechnovičius, akomponuoja Lija Neugasimova

Naujas leidinys apie tautines mažumas Baltijos valstybėse

2002-2003 metais Tautinių bendrijų namai vykdė projektą „Tautinės mažumos pilietinėje visuomenėje“, kurį rėmė Kanados Baltijos Socialinės Integracijos Fondas ir Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

Vykdamas projektą buvo organizuotas dviejų dalių seminaras „Tautinių mažumų visuomeninės organizacijos demokratinėje visuomenėje – šiuolaikinės aktualijos ir veiklos perspektyvos“ bei tarptautinė konferencija „Tautinės mažumos pilietinės visuomenės formavimosi etape“, kurioje dalyvavo Lietuvos, Latvijos, Estijos valstybinių institucijų, sprendžiančių žmogaus teisių ir tautinių mažumų apsaugos problemas, bei nevyriausybinų organizacijų atstovai.

Minėtos tarptautinės konferencijos medžiaga buvo išleista atskiru leidiniu, kurio spausdinimą taip pat parėmė Lietuvos Respublikos ūkio ministerija.

Gruodžio 18 d. Tautinių bendrijų namuose plačiajai visuomenei buvo pristatyta knyga „Tautinės mažumos pilietinės visuomenės formavimosi etape“, atspausdinta rusų kalba.

Leidinio pristatyme dalyvavo ir kalbėjo: Kanados Nepaparasstasis ir Įgaliotasis ambasadorius Robert Andriego, Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinis direktorius Antanas Petrauskas, Estijos Respublikos Nepaparasstasis ir Įgaliotasis ambasadorius Rein Oidekivi, Tautinių bendrijų tarybos pirmininkas Ruslan Arutiunian, knygos redakcinės kolegijos pirmininkas dr. Pavel Lavrinec, Lietuvos tarpnacionalinės koordinacinės asociacijos, veikusios 1988-1992 m., lyderis Vladimiras Gražulis.

Tautinių bendrijų namų direktorė Alvida Gedaminskienė padėkojo Kanados ambasados biuro Lietuvoje vadovei Eglei Jurkevičienei už

nuoširdžią paramą tiek rengiant minėtą projektą, tiek jį realizuojant.

Knygoje pateikiami 20 Lietuvos, Latvijos ir Estijos vyriausybinių organizacijų, dirbančių tautinių mažumų teisių apsaugos srityje bei šių šalių tautinių mažumų visuomeninių organizacijų atstovų pranešimai,

puikiai iliustruojantys dabartinę Baltijos valstybėse gyvenančių tautinių mažumų padėtį, jų problemas ir lūkesčius.

Knygos (iš viso atspausdinta 500 egz.) bus perduotos bibliotekoms, tautinių mažumų mokykloms, tautinių mažumų visuomeninėms organizacijoms. Nemaža tiražo dalis pasieks Latvijos tautinių kultūrų asociaciją bei Estijos tautinių mažumų asociaciją.

Tautinių bendrijų namai, dėkodami Kanados Baltijos Socialinės Integracijos Fondui ir Tautinių mažumų ir išeivijos departamentui už paramą vykdant minėtą projektą, tiki, jog Baltijos šalių tautinių bendrijų veiklos aktualijos susilauks tolesnio įvairių valstybinių institucijų bei tarptautinių fondų dėmesio, skatinant šių nevyriausybinių organizacijų darbą formuojant visuomenėje toleranciją, pakantumą, ugdant įvairių tautybių asmenų pilietiškumą bei atsakomybę už mūsų visų ateitį.

Renginio dalyviai

Naujas leidinys apie tautines mažumas Baltijos valstybėse

Knygos pristatymo metu. Iš dešinės – Antanas Petrauskas, Tautinių mažumų ir išeivijos departamento generalinis direktorius, Eglė Jurkevičienė, Kanados ambasados biuro Lietuvoje vadovė, Robert Andrigo, Kanados Nepaparastasis ir Įgaliotasis ambasadorius, Rein Oidekivi, Estijos Respublikos Nepaparastasis ir Įgaliotasis ambasadorius

Apie knygą „Tautinės mažumos pilietinės visuomenės formavimosi etape“ diskutuoja atskirų straipsnių autoriai. Iš dešinės - Monika Frejutė, Sociologijos instituto mokslinė bendradarbė, Stanislav Vidtmann, Tautinių mažumų ir išeivijos departamento generalinio direktoriaus pavaduotojas, Tadas Leončikas, Sociologijos instituto mokslinis bendradarbis

Knygos pristatymo metu. Leidinio redakcinės kolegijos pirmininkas dr.Pavel Lavrinec (dešinėje) ir straipsnio autorė Jelena Konickaja, Rusų kultūros centro direktorė

